

GEOGRAFSKI OBZORNIK

LETO 2014 LETNIK 61 ŠTEVILKA 1-2

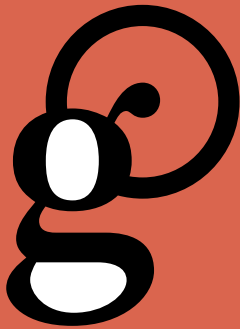
Biser Afrike: geografski oris Ugande

Energetska oskrba planinskih
postojank v Triglavskem
narodnem parku

Svetlobno onesnaženje podeželja na
primeru Zgornje Savinjske doline

Avstrija v luči obiska
turistov iz Slovenije

AKTUALNO: Ukrajinska kriza

GEOGRAFSKI OBZORNIK

strokovna revija za popularizacijo geografije

Izdajatelj: **Zveza geografov Slovenije, p.p. 306, 1001 Ljubljana**

Za izdajatelja: **dr. Stanko Pelc**

ISSN: **0016-7274**

Odgovorni urednik: **dr. Simon Kušar**

Uredniški odbor: **Maja Besednjak, dr. Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc Klun,**

dr. Drago Kladnik, dr. Miha Koderman, dr. Irena Mrak, mag. Miha Pavšek, dr. Irma

Potočnik Slavič, dr. Mimi Urbanc, ddr. Ana Vovk Korže, dr. Igor Žiberna

Upravnik revije: **Primož Gašperič**

Terminološki in jezikovni pregled strokovnih člankov: **dr. Drago Kladnik**

Elektronski naslov uredništva: **geografski.obzornik@gmail.com**

Medmrežje: **<http://zgs.zrc-sazu.si/Publikacije/Geografskiobzornik/tabid/302/Default.aspx>**

Tisk: **Collegium Graphicum d.o.o.**

Naklada: **900 izvodov**

Cena: **5,4 €**

Transakcijski račun: **02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana**

Izid publikacije je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Izhaja 4-krat letno kot enojna ali dvojna številka.

Geografski obzornik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

Uredništvo si pridružuje pravico do (ne)objave, krajšanja, delnega objavljanja prispevkov v skladu z uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Prispevke pošljite natisnjene in po elektronskem mediju na naslov in elektronsko pošto uredništva. Poslanih prispevkov ne vračamo. Revija je vključena v SCOPUS.

GEOGRAPHIC HORIZON

professional magazine for popularization of geography

Publisher: **Association of Slovenian Geographers, p.p. 306, 1001 Ljubljana, Slovenia**

For the publisher: **Stanko Pelc**

ISSN: **0016-7274**

Editor: **Simon Kušar**

Editorial board: **Maja Besednjak, Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc Klun,**

Drago Kladnik, Miha Koderman, Irena Mrak, Miha Pavšek, Irma Potočnik Slavič,

Mimi Urbanc, Ana Vovk Korže, Igor Žiberna

Administrator: **Primož Gašperič**

Terminology and language review of professional articles: **Drago Kladnik**

E-mail: **geografski.obzornik@gmail.com**

www: **<http://zgs.zrc-sazu.si/Publikacije/Geografskiobzornik/tabid/302/Default.aspx>**

Print: **Collegium Graphicum**

Price: **5,4 €**

Number of copies printed: **900 copies**

Bank account: **02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana, Slovenia**

The magazine is indexed in SCOPUS.

This publication was co-financed by the Slovenian Research agency.

Fotografija na naslovnici:

POGLED V ZNANE AVSTRIJSKE VIŠAVE

Avtor fotografije:

MIHA KODERMAN

Matjaž Geršič

Biser Afrike: geografski oris Ugande

V parku Bwindi je 5 goriljih družin, ki jih obiskujejo turisti. Sledenje gorilji družini lahko traja več ur, ko pa jo skupina končno sreča, se tamkaj lahko zadrži največ eno uro ...

4

Urban Jensterle

Energetska oskrba planinskih postojank v Triglavskem narodnem parku

Z vidika oskrbe z električno energijo je zabeležen prehod s fosilnih goriv na obnovljive energetske vire, pri čemer je poudarek na sončni in vetrni energiji, medtem ko je na področju ogrevanja treba izpostaviti zmanjšano porabo kurilnega olja in popolno ukinitve rabe premoga ...

16

Lidija Potočnik

Svetlobno onesnaženje podeželja na primeru Zgornje Savinjske doline

Rezultati meritev ob jasnem vremenu kažejo, da je Zgornja Savinjska dolina svetlobno še precej neonesnažena. Oblikovali so se le manjši svetlobni otoki. Na svetlobno onesnaženje Zgornje Savinjske doline vpliva predvsem svetloba, ki se širi iz drugih delov Slovenije, predvsem iz Ljubljanske kotline ...

23

Marko Kežar, Miha Koderman

Avstrija v luči obiska turistov iz Slovenije

Avstrija je tradicionalno priljubljena destinacija tudi za slovenske turiste, ki jo obiskujejo zaradi raznovrstnih možnosti zimskih in poletnih športno-rekreativnih dejavnosti v naravi ter mnogih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti, zagotovo pa tudi zaradi njene bližine ...

32

Jernej Zupančič

AKTUALNO: Ukrajinska kriza

Ukrajinska kriza ni nov pojav, temveč le nadaljevanje politično-teritorialnega drobljenja »vmesnih ozemelj« med strateškimi bloki. Jedro krize je odraz notranjih neravnovesij v ukrajinski družbi, toda vzroke za njen nastanek je treba iskati v geopolitičnem položaju in razvojnih značilnostih Ukrajine ...

40

43 Temeljni raziskovalni projekt – Vzorci prilagajanja človekovih dejavnosti spremembam v okolju po zadnjem glacialnem maksimumu v Sloveniji • 44 Videmsko • 46 Delovanje geografskih društev v letu 2013 • 49 Diplomanti geografije v letu 2013 • 53 Navodila za pripravo in oblikovanje člankov

Biser Afrike

Geografski oris Ugande

Pearl of Africa. Geographical Outline of Uganda

IZVLEČEK

Uganda, država na Jezerskem višavju v vzhodni Afriki, pri izbiri turističnega cilja povprečnega Evropejca zagotovo ni destinacija številka 1. Za to je več razlogov. Med njimi je zagotovo tudi naše slabo poznavanje ugandskih naravnih znamenitosti in tamkajšnje bogate ter raznolike zgodovinske in kulturne tradicije. Članek razkriva bogat turistični potencial Ugande in opozarja na nekatere neizkoriščene možnosti, ki bi jih v Ugandi lahko izkoristili za oplemenitenje turistične ponudbe.

Ključne besede: Uganda, geografija, turizem, Afrika, regionalna geografija.

ABSTRACT

To an average European, Uganda, a country situated on the East African Lake Plateau, certainly does not represent a tourist destination number 1. There are many reasons for this. One of them is definitely the fact that Uganda's natural sights as well as its rich and diverse historical and cultural traditions are not well known. The article uncovers Uganda's great tourist potential and identifies some unexploited possibilities that could be used to improve the country's tourist offer.

Key words: Uganda, geography, tourism, Africa, regional geography.

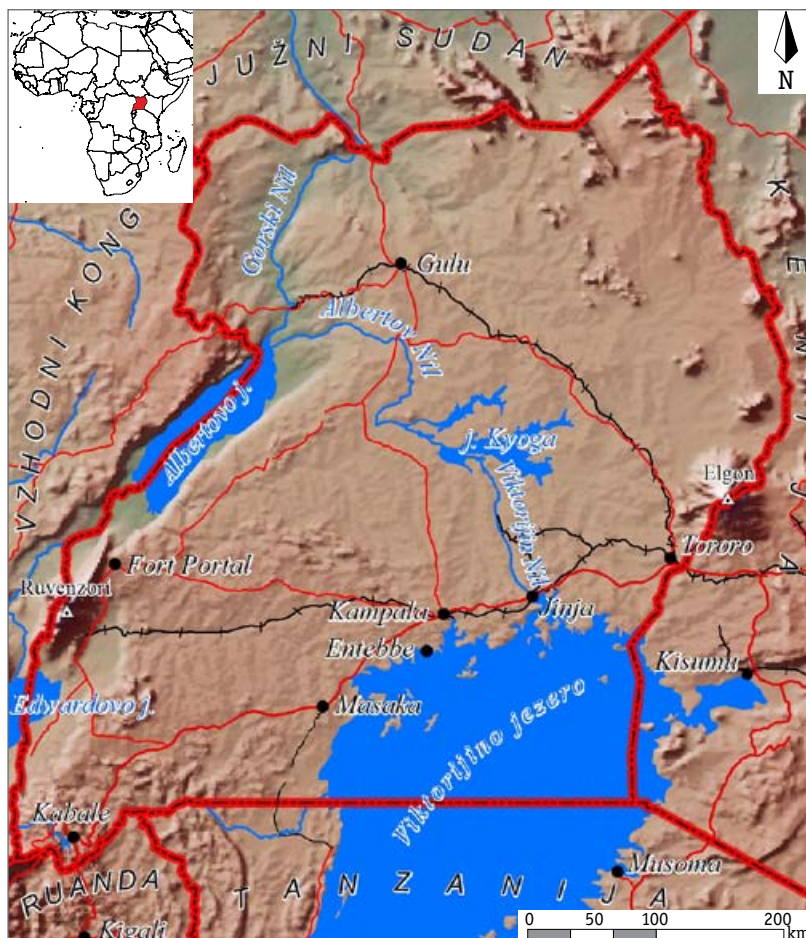
Uganda je znana tudi pod vzdevkom »Biser Afrike«. Razprava o tem, ali jo je leta 1909 tako res poimenoval sir Winston Churchill ali ne, je drugotnega pomena (medmrežje 1; medmrežje 2; medmrežje 3). Velja pa se je vprašati, zakaj takšna oznaka. Kaj predstavlja školjko in kaj kamenček, ki se je vrnil v njeno lupino, da je ta biser nastal? Ali pa je morda prisposodbo bisera treba razumeti drugače?

Družbenogeografske značilnosti Ugande

Različne regionalizacije Ugando uvrščajo k različnim afriškim regijam. Organizacija združenih narodov jo umešča v Podzaharsko Afriko, klasična geografska regionalizacija k Vzhodni Afriki, glede na mofologijo površja pa se uvršča k Visoki Afriki (Vintar Mally 2012).

Preden je Uganda leta 1894 postala Britanski protektorat, je bilo na tem območju več neodvisnih državnih tvorb (plemenske skupnosti, kraljestva), ki so delovale vsaka po svojih pravilih. Jedro širitve državnosti je bilo krajstvo Buganda,

Slika 1: Zemljevid Ugande (avtor: Matjaž Geršič).

Avtor besedila in fotografij:

MATJAŽ GERŠIČ, univ. dipl.

prof. zgod. in geog.

Geografski inštitut

Antona Melika ZRC SAZU

Gospodarska ulica 13, 1000 Ljubljana

E-pošta: matjaz.gersic@zrc-sazu.si

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 2: »Mejni prehod« s sosednjo Ruando (foto: Matjaž Geršič).

ki se je razprostiralo na severni obali Viktorijinega jezera, med mestoma Kampala in Jinja (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Na številna plemena, ki so v preteklosti živela na območju današnje Ugande, nas opominja mozaična sestava prebivalstva. Dobrih 34 milijonov prebivalcev je razdeljenih v več kot 40 plemen, ki se razlikujejo po jeziku, veri, kulturi (Natek in Natek 2000).

Drugi razlog za prebivalstveno raznolikost je spreminjanje državnih meja. Po letu 1894 je Uganda največji del ozemlja izgubila v vzhodnem delu, ki so ga leta 1902 Britanci dodelili Vzhodnoafriškemu protektoratu. Leta 1920 je ta tvorba postala znana pod imenom

Kenija. Istega leta so Keniji priključili še severovzhodni del Ugande. V letih 1914 in 1926 je del ozemlja na severu Ugande pripadel takratnemu Sudanu, zdaj pa je sestavni del Južnega Sudana. Leta 1914 je Uganda od Sudana dobila del ozemlja severno od Albertovega jezera, na levem bregu Albertovega Nila. Leta 1910 je prišlo tudi do ozemeljskih menjav s sosednjim Belgijskim Kongom. Del ozemlja ob zahodni obali Albertovega jezera je Uganda izgubila, pridobila pa je del ozemlja severovzhodno in jugovzhodno od Edvardovega jezera (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Danes večina prebivalstva pripada bantujski skupini (ljudstva Gandi, Basoga, Bakiga, Bunjoro), katerega

pripadniki so se semkaj razširili iz zahodne Afrike, iz porečij Nigra in Benueja (Vintar Mally 2012; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). V preteklosti so bili večinoma poljedelci. Beseda *bantu* pomeni ljudje, ljudstvo ali človeštvo. Jezik bantujskih plemen je svahili (Natek in Natek 2000). Na vzhodu Ugande prevladujejo Niloti (ljudstva Tesoji, Ačoli, Lugbara, Karamadžong) (The World ... 2014; medmrežje 4), ki so se tjakaj naselili z območja zdajšnjega Južnega Sudana, iz zaledja zgornjega toka Nila. Ljudje iz nilotske skupine, znani po nadpovprečni telesni višini, so se v preteklosti ukvarjali predvsem s pašo živine. Najmanjšo skupino ugandskih ljudstev predstavljajo Nilo-Hamiti na vzhodu države. V glavnem so nilotskega

izvora, hamitske poteze pa imajo od Galov, ki so semkaj vdrli z Etiopskega višavja (Evans-Pritchard 1980). Severozahodni del države poseljujejo sudanska ljudstva, med katera se med drugim uvrščajo tudi Kušiti, ki govorijo kulaški jezik in sestavljajo nekaj etničnih otokov med Nilohamitsko skupino na skrajnem vzhodu Ugande (medmrežje 4). Evropejci, Arabci in Azijci sestavljajo okrog odstotek ugandskega prebivalstva (Natek in Natek 2000). V Ugando so prišli kot trgovci, misijonarji ali raziskovalci. Arabski trgovci so semkaj zanesli nekatere nove dobrine in kmetijske kulture, ob tem pa zavzeto širili islam. Nekaj misijonov so tu ustanovili tudi kristjani (Adimola, Nakibuuka in Ssa-

bavuma 2012). Med raziskovalci so najbolj znani Britanci John Hanning Speke, James Augustus Grant, Samuel Baker in Henry Morton Stanley (Fage in Tordoff 2011).

Večino azijskega prebivalstva so v Ugando naselili Britanci, ko je po letu 1890 ozemlje današnje Ugande pripadlo Združenemu kraljestvu, upravljala pa ga je Britanska vzhodnoafriška družba (Evans-Pritchard 1980). Azijsko moško delovno silo so Britanci izkoristili predvsem za gradnjo ugandske železnice med Mombaso, Nairobijem in Kampalo (Fage in Tordoff 2011). Azijci so se ukvarjali tudi s trgovino, industrijo in raznimi drugimi poklici. Ko je leta 1971 general

Idi Amin z vojaškim udarom z oblasti odstranil takratnega predsednika Milтона Oboteja, so se morali vsi Azijci izseliti, njihovo premoženje pa je bilo zaplenjeno (Natek in Natek 2000). Ker so imeli vse niti gospodarstva v svojih rokah, se je to kmalu znašlo na robu zloma (medmrežje 4).

Gostota poselitve je zelo neenakomerna. Najgostejša je ob obali Viktorijinega jezera, kjer so tudi vsa večja mesta Kampala, Masaka, Jinja in Entebe. Na podeželju so prebivalci naseljeni v razloženih vaseh (Evans-Pritchard 1980). Nekoliko gosteje naseljena sta še severozahodni in jugozahodni del države (Adimola, Nakibuuka in Ssbavuma 2012).

Slika 3: Dečka iz ljudstva Bakiga (foto: Matjaž Geršič).

Ugandsko gospodarstvo je močno odvisno od kmetijstva, saj ugodne naravne razmere omogočajo rast številnih kulturnih rastlin. Med njimi prevladujejo proso, sirek, bananovec in kasava, uvajajo pa tudi nekatere nove rastline, kot so aloe vera, riž in vanilija. Veliko skrb posvečajo trajnostnemu kmetijstvu. V sušnejših predelih redijo živino, pomembna panoga je tudi ribištvo. Med plantažnimi kulturami so pomembne kavovec, čajevec, bombaževец in sladkorni trs (medmrežje 4). 27 % bruto domačega proizvoda ustvari industrija. Razvita je predvsem živilskopredelovalna industrija, nekaj je tekstilne, usnjarske, obutvene in tobačne. Med rudnimi bogastvi so pomembne barvne kovine

(baker, volfram, zlato in kositer). Z njihovim pridobivanjem je povezana barvna metalurgija, nekaj je tudi črne. Z energetskimi viri Uganda ni bogata, večje naftno polje je le v okolici Albertovega jezera (The World ... 2014; Natek in Natek 2000; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Naravnogeografske značilnosti Ugande

Uganda spada med vzhodnoafriške države Jezerskega višavja. Površje gradijo večinoma metamorfne kamnine predkambrijske starosti in magmatske kamnine iz različnih geoloških obdobj (Atlas ... 1989). Večina površja je na nadmorski višini med 1000 in 2000 metri; gre za visoko planoto ozi-

roma ravniki, na katerem se mestoma pojavljajo nizki osamelci. Pod 1000 metrov se površje spusti le ob obalah Edvardovega, Jurijevega in Albertovega jezera ter v dolini Albertovega Nila. To je povezano z njihovo lego v zahodnem delu Vzhodnoafriškega tektonskega jarka. Nadmorsko višino 2000 m presegajo vulkanski stožci, okolica gore Elgon, gorski hrbet Ruvenzori ter skrajni jugozahod države (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Podnebje Ugande odločilno zaznamuje lega v tropskem pasu. Za nekoliko omiljeno različico vlažnega ekvatorialnega podnebja je kriva predvsem razmeroma velika nadmorska višina. Letna razporeditev padavin močno

Slika 4: Ugandsko podeželje, vas Kyabirwa (foto: Matjaž Geršič).

Slika 5: Ribiči na Viktorijinem jezeru (foto: Matjaž Geršič).

odstopa od značilne razporeditve pri vlažnem ekvatorialnem podnebnju, ki ji bolj odgovarja letno gibanje temperature. Na skrajnem jugu države sta dve sušni dobi (december–marec in junij–oktober), na severu pa ena (november–marec) (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; Natek in Natek 2000).

Globalne podnebne spremembe se zrcalijo tudi v Ugandi. Med najpogostejšimi naravnimi nesrečami so poplave, ki ogrožajo življenja in uničujejo infrastrukturo, ter suše, ki najbolj vplivajo na izpad kmetijskega pridelka (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). Skrb zbujajoče je tudi izginjanje ledu na Ruvenzoriju (Margherita

Peak, 5109 m) na meji z Vzhodnim Kongom. Znanstveniki ocenjujejo, da bo ob takšnem trendu ves led izginil v dvajsetih letih. Pred petdesetimi leti je namreč ledenik meril 6 kvadratnih kilometrov, zdaj pa že manj kot kvadratni kilometer (medmrežje 5). Os ugandske rečne mreže tvori zgornji tok Belega Nila, ki povezuje tri največja ugandska jezera, Viktorijino, Kyoga in Albertovo. Po površini največje afriško in drugo največje jezero na svetu Viktorijno jezero, nekoč imenovano Ukerewe, si Uganda deli s sosednjima Kenijo in Tanzanijo (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; medmrežje 6). Z njim je povezana ena največjih svetovnih ekoloških katastrof. V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja so

namreč v jezero vnesli nilskega ostriza (*Lates niloticus*), ribjo vrsto, ki velja za kulinarčno specialiteto. Nilski ostriz je povzročil izumrtje mnogih avtohtonih ribjih vrst, krati pa se je v jezeru naselila tudi vodna hiacinta (*Eichhornia crassipes*). Ta rastlina tvori posamezne skupke, ki se razrašajo po jezerski gladini in močno ovirajo plovo lokalnih ribičev. Ob njenem razkroju se v vodo sprošča živo srebro, ki se kopiči v ribah in zastruplja tudi ljudi, ki se z njimi hranijo. Težavo z nilskim ostrizem počasi, vendar uspešno rešujejo s prelovom (medmrežje 6).

Večja jezera so še Albertovo, Edvardovo in Jurijevo; slednji povezuje 32 km dolg naravni kanal Kazinga.

Za številna jezerska in rečna obrežja so značilna močvirja, ki jih preraščajo papirusni trs (*Cyperus papyrus*) in druge higrofilne vrste, pomembna pa so tudi kot življenjska okolja obvodnih antilop (*Kobus ellipsiprymnus*), povodnih konjev (*Hippopotamus amphibius*) in drugih živalskih vrst. Poleg mokrišč so se zaradi različnih podnebnih dejavnikov, predvsem lege ob ekvatorju in precejšnje nadmorske višine, izoblikovali še štirje poglavitni rastlinski pasovi: vednozeleni tropski gozdovi, oblačni gorski deževni gozdovi ter visoka in nizka savana (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Tropski oblačni gorski deževni gozdovi preraščajo najvišje predele zahodne in jugozahodne Ugande in so del osrednjeafriškega deževnega gozda. Predeli, porasli s temi gozdovi, so večji del dneva oviti v oblake oziroma meglo (Luhr 2006; Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012). Sestavljajo jih do 20 metrov visoka vednozelena drevesa, gosto pokrita z epifiti, zlasti mahovi (*Bryophyta*), lišaji (*Lichenes*) in praprotmi (*Filicophytina*) (Batič in Košmrlj-Levačič 2011). Tu živijo znamenite gorske gorile (*Gorilla beringei beringei*) z gostimi kožuhi, ki jih pred nizkimi temperaturami varujejo tudi na nadmorski višini 4000 m (Luhr 2006). Vednozeleni tropski gozdovi so bili razširjeni v okolici Viktorijinega jezera. Sestavljeni so bili iz visokih dreves s trdim lesom, na primer mahagonijevca. Gozdovi so imeli gosto podrast drevesnih praproti, veliko ovijalk in bogat zeliščni sloj. Večina te potencialne vegetacije je bila zaradi širjenja kmetijskih zemljišč izkrcena (Lovrenčak 1991). Dandanes posa-

mezne zaplate takšnih gozdov poleg obale Viktorijinega jezera poraščajo tudi okolico Albertovega in Edvardovega jezera (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012).

Preostale predele preraščata oba tipa savane. Vrsta savane je odvisna predvsem od količine padavin. Tam, kjer jih je več kot 400 mm, prevladujejo različne vrste trav (na primer iz rodu *Pennisetum*) s posameznimi drevesnimi (na primer iz rodu *Accacia*) in grmovnimi vrstami. Kjer je padavin manj, je gostota dreves in grmov manjša (Adimola, Nakibuuka in Ssabavuma 2012; Lovrenčak 1991).

Prevladujoče prsti v Ugandi so mineralne prsti (feralsoli), nastale v vlažnem tropskem in subtropskem podnebjju. Poleg teh so v manjši meri zastopane še prsti nastale na vulkanskih tleh (andosoli) ter ob rekah (fluviosoli) in v mokriščih (glejsoli) (Repe 2006; Natek in Natek 2000).

Turizem kot razvojni potencial Ugande: turistične vroče točke

Leta 1971 je Ugando obiskalo okrog 85.000 tujih turistov. Turizem je bil tretji največji vir deviz, takoj za izvozom kave in bombaža. Ko je leta 1972 oblast prevzel Idi Amin, so se posledice politične nestabilnosti odrazile tudi na turistični infrastrukturi (uničeni letališče, ceste do narodnih parkov, hoteli ...). Ko je oblast spoznala pomen vloge turizma v nacionalnem gospodarstvu, se je v okviru trgovinskega sporazuma z Italijo vanj odločila investirati 120 milijonov ameriških dolarjev. Mednarodni turistični promet se je postopoma začel poveče-

vati. Leta 1986 je bilo tujih turistov 32.000, naslednje leto že 40.000. V nekaterih delih države pa so še vedno trajali spori in tamkaj se turizem ni razvijal (medmrežje 7). V zadnjih nekaj desetletjih se v svetu turizem uvršča v skupino najhitreje rastočih gospodarskih panog. Uveljavljajo se nove destinacije, potovanja pa postajajo vse bolj mednarodna. Svetovna turistična organizacija napoveduje, da se bo tujski turizem še vnaprej povečeval (UNWTO ... 2012).

V strukturi bruto domačega proizvoda Ugande je storitveni sektor zastopan z okrog polovico, od tega turizem slabe štiri odstotke (The World ... 2014; Economic and ... 2013). Število turistov pa iz leta v leto narašča. Leta 2012 je Ugando obiskalo okrog 1,1 milijona tujih turistov. Slabo polovico predstavljajo Afričani (večinoma državljani Kenije, Ruande, Tanzanije, Južne Afrike in Južnega Sudana), sledijo Evropejci (prednjačijo Angleži, Nizozemci in Nemci), Severni Američani, Azijci (prevladujejo državljani Indije, Pakistana in Bangladeša), precej manj tujih turistov pa je iz Avstralije in Južne Amerike (Economic and ... 2013, 34).

Naraščanje števila turističnih potovanj pa pomeni vse večje pritiske na območja kulturne in naravne dediščine. Zato bo trženje turizma v prihodnje moralo biti še toliko bolj premišljeno, upoštevati bo treba tako omejitve, ki jih postavlja dediščina sama kot tudi tamkaj živeče prebivalce, ki jim je dediščina pomemben del krajevne oziroma nacionalne identitete (Goluzha in Geršič 2014).

Turisti s celega sveta Ugando obiskujejo predvsem zaradi njene neokrnjene narave. Narodni parki, gozdni rezervati, naravni rezervati in ostale oblike varovanja naravne dediščine so odlična podlaga za razvoj **ekoturizma**, ki mu v Ugandi pripisujejo velik potencial.

Glavne značilnosti ekoturizma so potovanje v neokrnjene naravne destinacije z bogatim rastlinstvom in živalstvom, spodbujanje okoljske ozaveščenosti, izboljšanje gospodarskega stanja lokalnega prebivalstva in podobno (medmrežje 8). V Ugandi je primer takšne ponudbe narodni park Bwindi na skrajnem jugozahodu države, ki je bil leta 1994 vpisan na UNESCO-v seznam svetovne dediščine. Razlog za zavarovanje 32.000 ha velikega območja je tamkajšnja izredna pestrost rastlinskih in živalskih vrst. V parku raste več kot 160 različnih vrst dreves in čez 100 vrst praproti. Med živalskimi vrstami tu bivajo številne vrste ptic, metuljev in

številne druge ogrožene vrste, med drugim kar polovica svetovne populacije gorskih goril (*Gorilla beringei beringei*) (medmrežje 9). Prve turistične odprave, ki so obiskale gorske gorile, so bile organizirane leta 1955 v sosednji Ruandi (Koghee 2013). V tem času so gorile divji lovci pobijali predvsem zato, da so iz njihovih dlani izdelovali pepelnike.

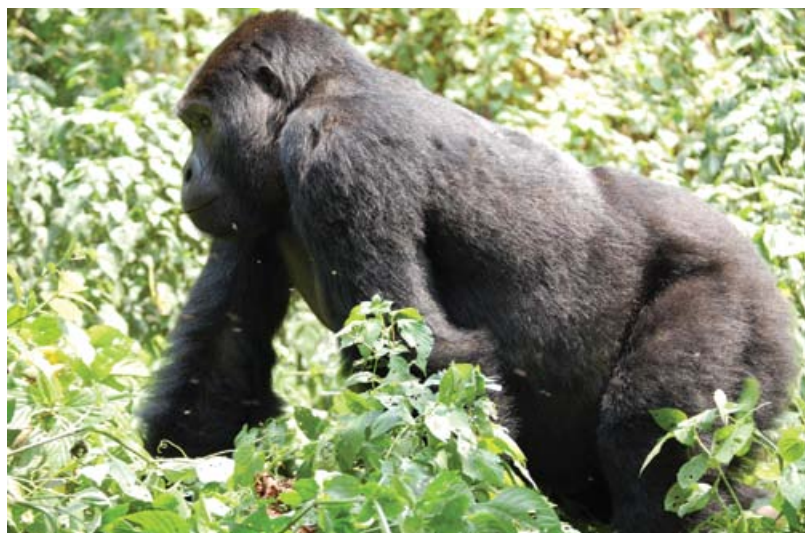
Prva, ki je opozorila na neprimeren odnos do goril, je bila ameriška zoologinja Diane Fossey, ki se je specializirala za preučevanje vedenja goril in jih od leta 1967 opazovala v njihovem naravnem okolju v Ruandi. Njen zavzet boj proti divjim lovcem jo je leta 1985 stal življenja, saj so jo našli umorjeno v njeni koči (medmrežje 10). Zaradi politične nestabilnosti in vojn v tem delu Afrike se ekoturizem do konca 20. stoletja ni močnejše razvil, po letu 1999, ko so se razmere umirile, pa je število obiskovalcev začelo skokovito naraščati (Koghee 2013).

Poslanstvo parka Bwindi, ki je bil ustanovljen leta 1991, temelji na delu in dognanjih Fosseyjeve. Da pa je skrb za ohranjanje goril res zahtevno poslanstvo in razvoj ekoturizma več kot enostavna naloga, se je pokazalo leta 1999, ko je skupina gverilcev iz Vzhodnega Konga, imenovana Interahamwe (kar pomeni 'tisti ki se borijo skupaj'), ugrabila skupino turistov. Zadrževali so jih nekaj mesecev, potem pa jih osem kruto pobili, njihovega ugandskega vodnika zažgali, šestim pa se je uspelo rešiti (Ambrožič 2013).

Ekoturizem v parku je organiziran tako, da se vsi turisti najprej zberejo na skupni lokaciji, kjer jih pristojni seznanijo s pravili vedenja v parku, še posebej ob prisotnosti goril. Potem jih razdelijo v skupine, vsaka je dodeljena eni gorilji družini. Nekatere se do izhodišča odpravijo peš, druge s kombiji. V parku Bwindi je 5 goriljih družin, ki jih obiskujejo turisti. K vsaki družini gre lahko največ osem turistov na dan, trekinge pa organizirajo le trikrat tedensko. Omejitve so zaradi morebitnih negativnih vplivov ljudi na živali, predvsem povzročanja stresa ali širjenja bolezni. Zato pred začetkom poti turiste pozovejo, naj v primeru kakršnih koli bolezenskih znakov ne odidejo na pohod. Ker se gorilje družine nenehno selijo, si je za dostop do njih pogosto treba utirati nove poti skozi težko prehodne gozdove.

Pred odhodom gorilje družine poiščejo tako imenovani sledilci, ki se s tem namenom že zgodaj zjutraj odpravijo v gozd. Lokacijo prek radijskih postaj sporočijo vodnikom skupin, da jih turisti hitreje najdejo.

Slika 6: Gorila iz družine Kabungye (foto: Matjaž Geršič).

Slika 7: Veslanje v drevakih in opazovanje okoliške terasirane pokrajine (foto: Matjaž Geršič).

Gorile večino časa namenijo prehranjevanju. Vsak dan pojejo okrog 30 kg zelenja in raznih gozdnih sadežev. Samci tehtajo okrog 200 kg, samice pol manj, ko pa se postavijo pokonci, so samci visoki približno 1,5 m, samice pa približno 1,3 m. V vsaki družini sta eden ali dva samca z značilno sivo liso na hrbtu. Zaradi nje se imenujeta silverback in sta vodji tropa.

Zaradi nevarnosti gverilcev iz Vzhodnega Konga je v ekipi poleg vodiča tudi oboroženi vojak, turisti pa za prenos nahrbtnikov lahko najamejo nosača. Sledenje gorilji družini lahko traja več ur, ko pa jo skupina končno sreča, se tamkaj lahko zadrži največ

eno uro. Zelo draga dnevna dovolilnica za obisk goril (500 ameriških dolarjev na osebo) je dokaj uspešen mehanizem, ki nekoliko omili naval turistov na to destinacijo. Zasoljena cena je tudi pri domačinih zbudila prepričanje, da so žive gorile vredne več kot mrtve, zato se je divji lov nekoliko umiril, se je pa razširil črni trg prodaje dovolilnic. Čeprav so kazni za vstop v park v spremstvu nepooblaščenih vodičev zelo visoke, se nekateri turisti, ki si ne zagotovijo rednih dovolilnic, skušajo do goril prebiti tudi na ta način.

Del prihodka od prodanih dovolilnic se namenja varovanju goril, del pa raznim storitvam za lokalno prebivalstvo

(izobraževanje, zdravje, pogozdovanje), kar je pomemben dejavnik razvoja lokalne skupnosti (Koghee 2013).

Kljub izjemni izkušnji, ki jo turist doživi, najprej v prebijanju skozi gosto podrast meglenega gozda, zatem pa še ob srečanju teh veličastnih živali v njihovem naravnem okolju, bi bilo dobrodošlo ponudbo vsaj nekoliko izboljšati. Če odmislimo nevarnost gverilskih vpadov in izredno slabe ceste, ki omogočajo dostop do parka in prevoze znotraj parka, obiskovalec morda najbolj pogrša neke vrste informacijsko središče, kjer bi bilo o gorilah mogoče izvedeti kaj več, hkrati pa kupiti kakovostne spominke ali literaturo s tematiko, povezano s parkom.

Nekdo, ki je pripravljen odšteti 500 dolarjev za uro, preživeto z gorilami, bi zagotovo odšel še nekaj deset dolarjev za knjigo ali kak drug predmet, ki bi ga spominjal na to nepozabno doživetje.

Drugi edinstveni primer ugandske turistične ponudbe je **kulturni trekning**, kjer turisti lahko spoznavajo kulturne in družbene zanimivosti vsakdanjega življenja različnih ljudstev v Ugandi. Ponudba kulturnega trekninga je organizirana na jezeru Bunyonyi in v njegovi okolici na jugozahodu Ugande. Idejno zasnovano za tovrstno turistično ponudbo je dal Slovenec Miha Logar, ki je pred desetletjem odšel v Ugando in tamkaj ustanovil neprofitno organizacijo Ederisa (kar v svahiliju pomeni 'okno'). Organizacija skuša Ugandčanom predstaviti lepote njihove pokrajine in jih spodbuditi k samopromociji. Ukvarja se tudi z nekaterimi izobraževalnimi projekti, hkrati pa nudi prenočitvene zmožljivosti v mestu Kabale ter organizira kulturne trekinge po jezeru in okolici. Sestavljeni so iz veslanja v drevakih, ki jih kot prevozno sredstvo uporabljajo domačini, obiska nekaterih otokov, spoznavanja zgodovine območja, kulture na otokih ter jezerski obali poseljenih ljudstev in planinarjenja.

Nekateri od otokov na jezeru so stalno poseljeni, druge so zaznamovali različni dogodki v preteklosti in so zato zanimivi za obisk. Na otoku Bwama je okrog leta 1925 škotski misijonar dr. Leonard Sharp ustanovil sanatorij za gobave bolnike iz celotne vzhodne Afrike (zdaj je na otoku zdravstveni dom, kjer delujejo slovenski zdravni-

ki), na otok Akampene so pripadniki ljudstva Bakiga pošiljali neporočena noseča dekleta, ki so, ker niso znala plavati, na tem otoku po večini umrla; rešili so jih lahko le moški, ki niso imeli dovolj premoženja za plačilo neveste.

Če se turisti odločijo za večdnevni trekning, na enem od otokov, prenočijo v šotorih. Domačinke jim pripravijo lokalno hrano na tradicionalen način, tako da spoznavajo tudi vzhodnoafriške kulinarične posebnosti. Jezero je eno redkih v Afriki, kjer ni nevarnosti parazitnega obolenja bilharzije, zato se turisti v njem lahko tudi kopajo. Poleg otokov obiščejo tudi vasi v jezerskem zaledju, med drugimi tudi vas, kjer prebivajo Pigmejci. Tem je ugandska vlada dodelila nekaj zemlje, saj tropski gozd v Kongovski kotlini, kjer so njihove tradicionalne vasi, pospešeno krčijo, velik del ozemlja pa je tudi zavarovan, kar otežuje njihov tradicionalni način življenja. Kljub njihovi tradicionalni lovsko-nabiralniški naravnosti se v tem delu Ugande ukvarjajo predvsem s samooskrbnim kmetijstvom, turistom pa prikažejo njihove spretnosti, kot so streljanje z loki, pletenje košar in podobno.

Pot se prek gorskega grebena Karembe (2487 m) nadaljuje skozi vas plemen Bakiga, ki se turistom predstavi s tradicionalnim plesom in glasbo. Na izhodiščno točko se turisti vrnejo v drevakih. Trekning je organiziran v več različicah, tako da se lahko poljubno skrajša ali podaljša. O množičnem kulturnem turizmu zaenkrat še ni sledi, saj letno vasi na otokih in v okolici jezera ne obišče več kot 100

turistov. Propagandi učinek in hkrati večji turistični obisk utegne povzročiti nagrada Organizacije združenih narodov World Summit Award, ki jo je prejel interaktivni vodič Gorilla Highlands.

Vodič je bil ocenjen kot eden najbolj inovativnih, tehnično naprednih in najbolj oblikovanih produktov elektronskih vsebin na svetu. Obsega okrog 400 strani in je plod zbiranja gradiva in informacij zadnjega desetletja ter dela skupine prostovoljcev, ki je zbrane informacije urejala kar tri leta. Nagrada pa ne pomeni konec projekta, porajajo se namreč tudi ideje o različicah e-vodnika za androidno platformo, splet ali mobilni e-vodič (Kovšca 2013). Logarjev projekt promocije Ugande in ustvarjeno blagovno znamko lahko zagotovo označimo kot primer dobre prakse pri razvoju turizma izbrane destinacije. Tovrstni turizem je dobrodošel tudi za lokalno prebivalstvo, saj mu omogoča zaslužek, del sredstev vplačane aranžmaja pa dobijo tudi Pigmejci in ljudstvo Bakiga.

Razvojna priložnost Ugande je tudi **adrenalinski turizem**. Viktorijin Nil (Zgornji tok Belega Nila) s svojimi številnimi brzicami ponuja enega najbolj adrenalinskih raftingov na svetu. Popolna organizacija, ki vključuje vse od zajtrka do spusta po reki, malico, fotografiranje, snemanje in kosilo po končanem raftu, je zagotovo dobrodošel del ugandske turistične ponudbe.

Nekoliko bolj razočaran je lahko turist pri samem izviru Nila iz Viktorijinega jezera. Vožnja s čolnom in ponudba skromnih spominkov na jezeru

Slika 8: Rafting na Viktorijnem Nilu (foto: Nile River Explorers).

je za današnji čas nekoliko premalo. Enako velja za urejen vrt z nekaj stariimi informacijskimi tablami o živalskih in rastlinskih vrstah ter zgodovini odkrivanja izvira Nila. Na takšni točki bi namreč z nekaj dodatne ponudbe lahko razvili pomembno turistično središče, kjer bi turisti ob podpori sodobne tehnologije lahko bolj doživeto spoznavali zgodovino odkrivanja izvira najdaljše afriške reke in druge tamkajšnje značilnosti.

Neizkoriščena turistična priložnost Ugande je tudi ekvator, ki ga prečkamo, če potujemo iz Kampale proti jugozahodu, ki je za turiste zagotovo najbolj privlačen del Ugande. Ob cesti nas na to opozori le preprost

betonski znak, ki naznanja potek te namišljene črte. Če vzamemo za primerjavo Ekvador, ugotovimo, da so iz ekvatorja naredili pomembno turistično znamenitost. Tam lahko obiskovalci poleg raznih fizikalnih poskusov, ki jim jih prikazujejo severno oziroma južno od ekvatorja in jim s tem dokazujejo razlike med severno in južno poloblo, obiščejo tudi muzej, ki prikazuje lokalno zgodovino, etnografske značilnosti in podobno. Takšno predstavitev bi lahko pripravili tudi v Ugandi. Večina turistov namreč iz Kampale proti jugozahodu potuje po dveh glavnih prometnicah, čez Masako ali Fort Portal in naprej prek kanala Kazinga. Takšna turistična ponudba bi oplemenitila obsto-

ječo, lokalnemu prebivalstvu pa bi zagotovila nekaj dodatnih delovnih mest.

Med turističnimi znamenitostmi Ugande so seveda še mnoge druge destinacije. Mednje lahko uvrstimo številne parke in naravne znamenitosti ob severovzhodu Albertovega jezera, slapove Kabarega ali Murchisonove slapove v istoimenskem narodnem parku in izredno slikovit, a turistom slabo poznan vzhod države, kjer biva nilo-hamitsko ljudstvo Karamadžong, znano po svojem edinstvenem načinu življenja.

Njegovi pripadniki se ukvarjajo z nabiralništvom, živinorejo in polje-

delstvom, izdelujejo sir, za sirjenje mleka pa uporabljajo seč, prav tako za umivanje nog (Evans-Pritchard 1980). Tudi na vzhodu Ugande bi lahko organizirali kulturni trekning, v katerega bi vključili to nenavadno ljudstvo, zraven pa še nekatere naravne znamenitosti, na primer slikovite slapove Sipi.

Vzrok za slabo turistično obiskanost in zato slabše poznavanje vzhodnega dela Ugande je predvsem slaba prometna infrastruktura. Ceste so v času deževij neprevozne, prav tako ni javnega potniškega prevoza (medmrežje 11). Na drugi strani je prav takšno, pristno in od svetovnih tokov odmaknjeno okolje, lahko dodatna motivacija za obisk te destinacije.

Sklep

Turistični potencial Ugande je glede na opisane naravne in družbene prvine pokrajine izredno velik in hkrati zelo raznolik. Zagotovo je najbolj izkoriščen v jugozahodnem delu države, kjer je življenjsko okolje gorskih goril. Z nekaj dodatnih vloženega truda in sredstev bi tu lahko turistično ponudbo še izboljšali, na višjo raven pa bi jo lahko spravili tudi v drugih ugandskih pokrajinah. Razveseljivo je, da ima finančno korist od turizma tudi lokalna skupnost, ki je z različnimi vlogami vključena v turistično dejavnost. Med slabostmi lahko izpostavimo slabo prometno infrastrukturo, ki pa seveda ni neposredno povezana s samo turistično ponudbo. Poudariti je treba posebno skrb za ohranjanje

naravnega okolja, saj je le takšno privlačno za turistični obisk.

Čisto za konec pa se vrnimo še k biseru in školjki iz prvega odstavka prispevka. Je školjka v tej afriški zgodbi Vzhodna Afrika? Morda. Ali pa nemara kar Afrika v celoti? Kaj pa kamenček? Težko je reči. Nekaj pa je gotovo: izjemna naravna pestrost, redke živalske vrste, pestro rastlinstvo so dragocena celota, ki je vredna tako ohranjanja kot zaščite in je kot takšna zanimiva turistična destinacija. Ponudbo dodatno popestrijo raznovrstna ljudstva s svojimi življenjskimi navadami in kulturo. Takšne mozaične države so redke, redki pa so tudi biseri, ki so prav zato tako zelo dragoceni.

Viri in literatura

1. Adimola, B., Nakibuuka, V., Ssabavuma, W. 2012: Primary School Atlas for Uganda. Harlow.
2. Ambrožič, D. 2013: V Afriki, na kosilu pri sorodnikih. Delo, 30. 1. 2013. Ljubljana.
3. Atlas: svet v številkah, države sveta. Založba Mladinska knjiga. Ljubljana, 1989.
4. Batič, F., Košmrlj-Levačič B. (ur.). 2011: Botanični terminološki slovar. Ljubljana.
5. Economic and statistical analysis of tourism in Uganda. The world bank group. Washington, 2013.
6. Evans-Pritchard, E. 1980: Ljudstva sveta, 3. knjiga. Ljubljana.
7. Fage, J. D., Tordoff, W. 2011: Zgodovina Afrike. Ljubljana.
8. Goluža, M., Geršič, M. 2014: Trženje kulturne dediščine. Ljubljana. (v tisku)
9. Kovšca, B. 2013: Slovenec iz Ugande osvaja e-svet. Delo, 21. 9. 2013. Ljubljana.
10. Koghee, M. 2013: Ekoturizem ali sožitje primatov. Delo, 8. 5. 2013. Ljubljana.
11. Lovrenčak, F. 1991: Naravno rastlinstvo vzhodne Afrike. Geografski obzornik 38-4. Ljubljana.
12. Luhr, J. F. 2006: Zemlja. Ljubljana.
13. Medmrežje 1: <http://www.pearlofraficatours.com/> (10. 2. 2014).
14. Medmrežje 2: http://www.eyesonafrica.org/si/sd_biseri_afrike.html (10. 2. 2014).
15. Medmrežje 3: <http://answers.yahoo.com/question/index?qid=20090522191801AAbYFy5> (10. 2. 2014).
16. Medmrežje 4: http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Uganda (10. 2. 2014).
17. Medmrežje 5: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8658270.stm> (10. 2. 2014).
18. Medmrežje 6: http://sl.wikipedia.org/wiki/Jezero_Ukerewe (10. 2. 2014).
19. Medmrežje 7: http://www.photius.com/countries/uganda/economy/uganda_economy_tourism.html (10. 2. 2014).
20. Medmrežje 8: http://www.slovenia.info/pictures/category/atachments_1/2009/ekoturizem_9007.pdf.pdf (10. 2. 2014).
21. Medmrežje 9: <http://whc.unesco.org/en/list/682/> (10. 2. 2014).
22. Medmrežje 10: http://en.wikipedia.org/wiki/Dian_Fossey (10. 2. 2014).
23. Medmrežje 11: <http://www.nina-potuje.com/uganda-slapovi-sipi-moroto/> (10. 2. 2014).
24. Natek, K., Natek, M. 2000: Države sveta 2000. Ljubljana.
25. Repe, B. 2006: Svetovna klasifikacija prsti. Geografski obzornik 53-1. Ljubljana.
26. The World Factbook. 2014.
Medmrežje: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ug.html> (10. 2. 2014).
27. UNWTO Tourism Highlights. 2012 Edition.
Medmrežje: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights12enhr_1.pdf (10. 2. 2014).
28. Vintar Mally, K. 2012: Geografija Podsaharske Afrike. Ljubljana.

Energetska oskrba planinskih postojank

v Triglavskem narodnem parku

**Energy Supply of Mountain Huts
in Triglav National Park**

IZVLEČEK

V zadnjih dvajsetih letih postaja energetska oskrba sredogorskih in visokogorskih planinskih postojank v Triglavskem narodnem parku okolju prijaznejša. Čedalje večji delež električne energije je proizveden iz sončne in vetrne energije. V dveh tretjinah analiziranih primerov imajo električni generatorji le vlogo rezerve. Premog se za ogrevanje prostorov ne uporablja več, kurilno olje vse manj, kot smiselna investicija v prihodnje pa se nakazujejo sprejemniki sončne energije.

Ključne besede: obnovljivi viri energije, planinske postojanke, Triglavski narodni park, Julijske Alpe.

ABSTRACT

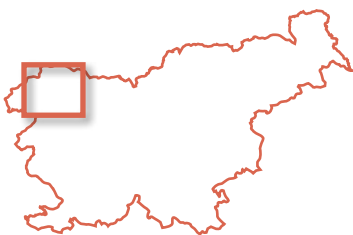
Energy supply of subalpine and alpine mountain outpost in Triglav national park has become more environmentally friendly in last 20 years. Sun and wind energy have been gaining larger and larger part in electricity supply. Electricity generators serve as a backup in two thirds of analysed mountain huts. Coal is out of use for heating rooms in last years, fuel oil has lost its important role, solar collectors are expected to be a sensible investment in years to come.

Key words: renewable energy sources, mountain outposts, Triglav national park, Julian Alps.

Pod okriljem krovne organizacije Planinske zveze Slovenije (PZS) je gornikom v Sloveniji na razpolago 1660 planinskih poti s skupno dolžino več kot 9000 km in 176 planinskih postojank. Pojem planinske postojanke združuje tri tipe objektov: planinske kočice, zavetišča in bivake. Vsi obiskovalcem nudijo zavetje; urejeno prenočišče, hrano in pijačo pa jim zagotavljajo zgolj planinske kočice in le izjemoma tudi zavetišča (medmrežje 1).

PZS namenja veliko pozornost zagotavljanju približno enakega standarda uslug v planinskih postojankah, temeljnim higienskim razmeram, izpolnjevanju vsaj minimalnih naravovarstvenih ukrepov in zaradi varnosti in ekonomičnosti porabe skromnih razpoložljivih sredstev tudi investicijske discipline pri novogradnjah ter prenovah (medmrežje 2). Vsaka planinska postojanka mora imeti

Slika 1: Sončne celice in vetrnici Triglavskega doma na Kredarici (foto: Urban Jensterle).

Avtor besedila in fotografij:

URBAN JENSTERLE, univ. dipl. geog.

Selo pri Bledu 41c, 4260 Bled

E-pošta: urban.jensterle@gmail.com

COBISS 1.03 kratki znanstveni prispevek

celosten načrt delovanja, v katerem imajo največjo težo oskrba z energijo in vodo, ravnanje z odpadnimi vodami ter odstranjevanje odpadkov (Deubler s sodelavci 2011). Vse ukrepe skrbno nadzoruje PZS, varovanju narave z vidika delovanja in upravljanja planinskih postojank pa posebno pozornost namenja tudi Javni zavod Triglavski narodni park (medmrežje 3). Energetska oskrba je torej pomembna sestavina delovanja vseh planinskih postojank, z izjemo bivakov. Ker je njihova temeljna funkcija zagotavljanje zavetja in zasilnih prenočišč (medmrežje 2), naložbe v njihovo energetsko oskrbo niso prednostne.

V zadnjih letih Gospodarska komisija PZS še bolj spodbuja preobrazbo planinskih postojank, da bi postale okolju čim bolj prijazne. Leta 2011 so v okviru PZS pripravili dokument *Smernice za okolju primerno tehniko na planinskih kočah: Načrtovanje, izgradnja, obratovanje, vzdrževanje* (Deubler s sodelavci 2011). Od leta 2012 se izvaja tudi projekt *Okolju prijazna kočica* (Dretnik 2012).

Projekt Okolju prijazna kočica

Po vzoru nekaterih drugih alpskih držav (Avstrija, Italija in Nemčija) je gospodarska komisija PZS leta 2012 začela s projektom *Okolju prijazna kočica*, v okviru katerega lahko takšen naziv pridobijo le planinske kočice, ki izpolnjujejo vnaprej določene okoljske standarde. Naziv, obešen na vidnem mestu v koči, je jasno sporočilo obiskovalcem, da si tako oskrbnik planinske kočice kot matično planinsko društvo (PD) v največji možni meri prizadevata kar najbolj zmanjšati

SEZNAM VKLJUČENIH PLANINSKIH POSTOJANK:

1. Dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti • 2. Vodnikov dom na Velem polju • 3. Dom Valentina Staniča • 4. Triglavski dom na Kredarici • 5. Dom Planika pod Triglavom • 6. Koča na Planini pri Jezeru • 7. Koča na Doliču • 8. Bregarjevo zavetišče na planini Viševnik • 9. Pogačnikov dom na Kriških podih • 10. Zasavska kočica na Prehodavcih • 11. Koča pri Triglavskih jezerih • 12. Zavetišče pod Špičkom • 13. Gomiščkovo zavetišče na Krnu • 14. Blejska kočica na Lipanci • 15. Kosijev dom na Vogarju • 16. Koča na planini Razor • 17. Koča v Krnici • 18. Koča na Mangartskem sedlu

negativne vplive planinske postojanke na okolje. Ključna dejavnika za dosego cilja sta okolju prijazna opremljenost kočice ter usposobljenost in motiviranost osebja. Za pridobitev naziva mora planinska postojanka izpolnjevati naslednja merila (Dretnik 2012):

- Za pridobivanje toplote se morajo v njej uporabljati izključno obnovljivi viri energije. Za kuho je dovoljeno uporabljati plin in/ali drva, za gretje pozimi pa plin, olje ali električne radiatorje.
- Najmanj polovica električne energije mora biti pridobljena iz obnovljivih virov energije. Če se v koči oskrbuje izključno z električno energijo iz javnega omrežja, morajo kupovati *modro energijo*.
- Za ogrevanje se ne smejo uporabljati premog, težja olja, briketi premoga in elektrika. Neposredno ogrevanje z elektriko je dovoljeno le v primeru, če se električni tok pridobiva v lastni vodni ali vetrni elektrarni.
- Uporabljati je treba varčna ali led svetica ter senzorje gibanja in časovne stikalne ure.
- Kotel za ogrevanje, akumulacijska posoda ter cevi za pitno in toplo vodo morajo biti toplotno izolirani.
- Pri skladiščenju tekočih goriv morajo biti nameščene lovilne posode,

da se ob morebitnem izlivu prepreči onesnaženje tal.

- Zagotovljen mora biti letni pregled učinkovitosti naprav in v primeru odstopanj njihova takojšnja sanacija.
- V objektu ne sme biti klimatskih naprav.
- Prav tako ne sme biti grelnikov za zunanost kočice.

Raziskava: metodološki pristop

V raziskavi na območju Triglavskega narodnega parka (TNP) smo ugotavljali, ali različne spodbude in projekti, ki spodbujajo rabo obnovljivih virov energije, vplivajo na izbiro energentov za ogrevanje in način zagotavljanja električne energije v planinskih kočicah. Za preveritev hipoteze, da naj bi se uporabljalo vse bolj zelene rešitve, smo v 18-tih planinskih postojankah primerjali izbiro energentov in njihovo porabljenost količino konec devetdesetih let prejšnjega stoletja in leta 2012.

V analizo so bile zajete tiste sredogorske in visokogorske planinske postojanke, ki niso priključene na javno električno omrežje. Bivaki niso bili vključeni. Zelene podatke in informacije o njihovi energetski oskrbi, vključno z razvojem v zadnjih dese-

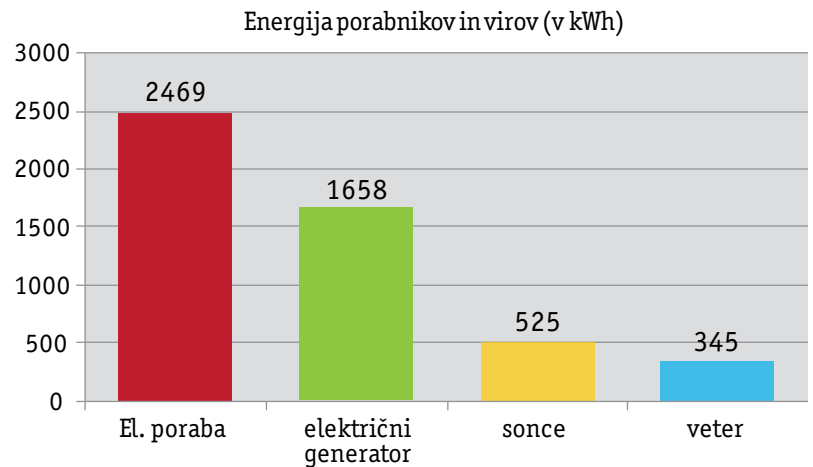
tletjih in načrti za prihodnost, smo pridobili z intervjuiranjem oskrbnikov vseh 18-tih planinskih postojank. Za ugotavljanje teženj energetske oskrbe v zadnjih 20-tih letih sta pomembni tudi diplomski nalogi *Stanje okolja v Triglavskem narodnem parku z vidika rabe energije* (Poje 2000) in *Geografska analiza energetske oskrbe in potenciala za rabo sončne energije na planinskih postojankah Triglavskega narodnega parka* (Jensterle 2013).

Analiza oskrbe planinskih postojank z energenti

Sončna in vetrna energija ter elektrogeneratorji

V oskrbi analiziranih planinskih postojank so v obdobju 1992–2012 opazno pridobili pomen obnovljivi viri energije. Leta 1992 so v več kot polovici planinskih postojank elektriko pridobivali izključno iz fosilnih goriv, leta 1999 pa so bile v vseh, razen v Koči na Mangartskem sedlu, nameščene sončne celice. V Triglavskem domu na Kredarici in Gomiščkovem zavetišču na Krnu so za pridobivanje električne energije uporabljali tudi vetrni generator (Poje 2000).

Rezultati terenskega popisa poleti 2012 kažejo, da so v Koči na Mangrtskem sedlu v celoti prešli na oskrbo iz obnovljivih virov energije, pri čemer so odstranili električni generator. Sončne celice za proizvodnjo električne energije so bile nameščene tudi na preostale planinske postojanke, medtem ko so imeli v Triglavskem domu na Kredarici, Koči na Doliču, Domu Valentina Staniča in Koči na Mangartskem sedlu v energetski koncept vključen še vetrni

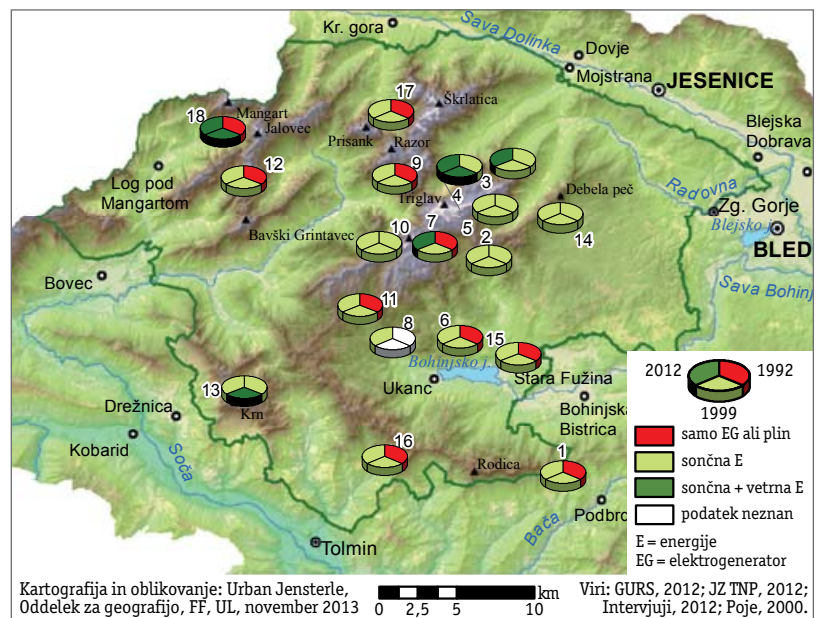
Slika 2: Viri in delež energetskih virov na Kredarici avgusta 2012 (Čeh 2013).

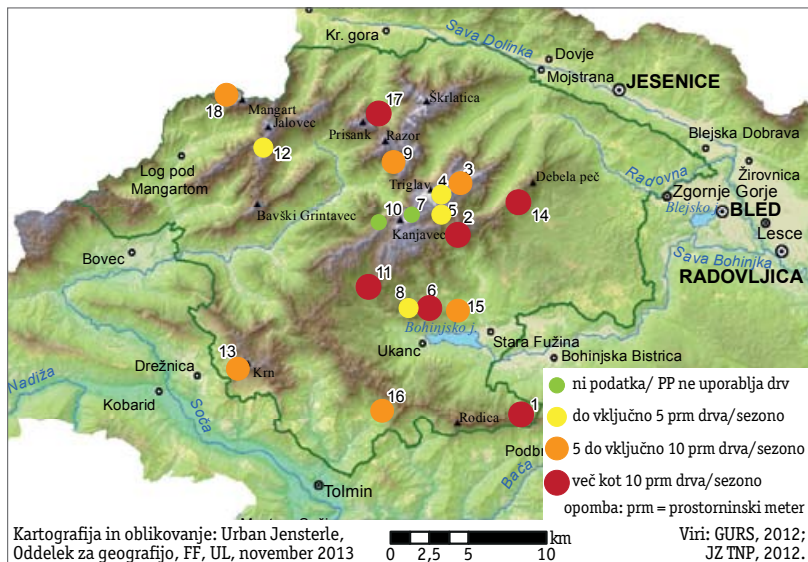
generator (Jensterle 2013). Meritve za Triglavski dom na Kredarici so potrdile, da ima v njegovi električni oskrbi pomemben delež električna energija, pridobljena iz vetra. Vetrnica Triglavskega doma je avgusta 2012 proizvedla 14 % mesečne električne energije, izrazito večji ni bil niti delež sončnih celic (21 %) (Čeh 2012). Vetrnico Go-

miščkovega zavetišča na Krnu je sunkovit veter poškodoval, zaradi precejšnjih stroškov njene namestitve v bolj zavetrni legi pa so se v PD Nova Gorica raje odločili za dodatne sončne celice (Vodopivec 2012).

Leta 1992 so bili v vseh planinskih kočah nameščeni električni genera-

Slika 3: Energetski viri za proizvodnjo električne energije v analiziranih planinskih postojankah v letih 1992, 1999 in 2012.

Slika 4: Sezonska poraba drv (v prm - prostorninski metri) v analiziranih planinskih postojankah leta 2012.

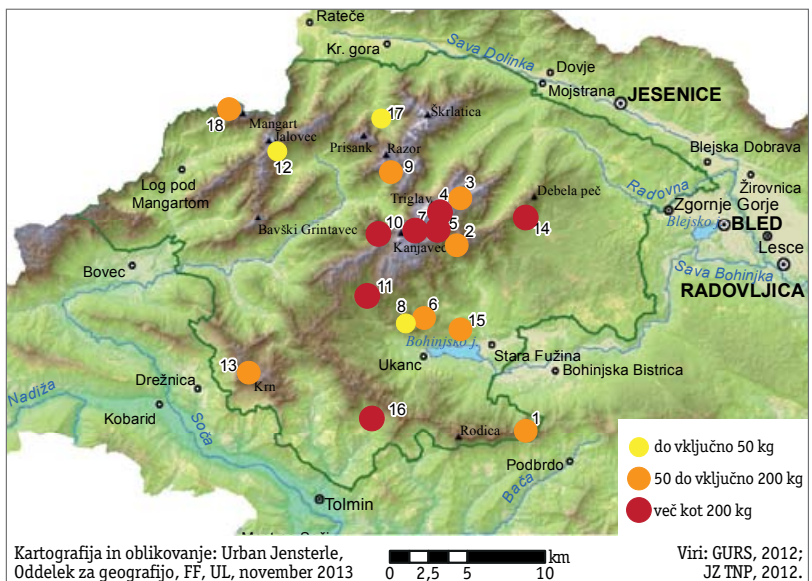
torji, ki pa jih analizirana zavetišča niso imela. V sezoni 2012 so bili nameščeni v vseh analiziranih planinskih postojankah, razen v Koči na Mangartskem sedlu. Opremljenost z električnimi generatorji se torej ni spremenila, bistveno drugačen pa je njihov pomen. Medtem ko so bili v sezoni 1992 povsod vodilni ali vsaj pomožni energijski vir, so jih avgusta 2012 vsakodnevno uporabljali le še v tretjini planinskih postojank, v preostalih pa so bili le še rezervni vir električne energije. V teh je bila poraba pogonskih fosilnih goriv minimalna, v posameznih sezonah celo nična.

Drva, plin, kurilno olje in sprejemniki sončne energije

Poleti 2012 so za ogrevanje vode in prostorov običajno uporabljali drva, plin in deloma tudi še kurilno olje (Jensterle 2013). Uporaba premoga v postojankah z nazivom *Okolju prijazna koč* ni bila več sprejemljiva. Neposredno ogrevanje z elektriko je bilo

dovoljeno le v primeru, da je bil električni tok pridobljen v lastni vodni ali vetrni elektrarni (Dretnik 2012). Težnje porabe energentov za ogrevanje so bile določene s primerjavo njihove porabe v letih 1999 (Poje 2000) in 2012 (Jensterle 2013).

Slika 5: Sezonska poraba plina (v kg) v analiziranih planinskih postojankah leta 2012.

Poraba lesa. V tem obdobju so porabo drv zmanjšali v desetih planinskih postojankah, v štirih se je povečala, v dveh je ostala nespremenjena, v eni so bili podatki pomanjkljivi, v eni pa drv sploh niso uporabljali. Slika 3 potrjuje, da v planinskih postojankah, kjer so porabili največ energije, v ta namen niso porabili tudi največ lesa. V dobrem desetletju se je poraba lesa zmanjšala za kar polovico (Jensterle 2013; Poje 2000).

Poraba plina. V obdobju 1999–2012 se je poraba plina v enajstih postojankah povečala, v šestih zmanjšala, medtem ko se v Bregarjevem zavetišču na planini Viševnik ni spremenila. S slike 4 je razvidno, da v planinskih postojankah, kjer porabijo največ energije, porabijo tudi največ plina, in obratno. V zadnjem desetletju se je njegova poraba povečala za 2,5-krat (Jensterle 2012; Poje 2012).

Poraba kurilnega olja. Leta 1999 so kurilno olje za ogrevanje uporabljali v šestih preučeni planinskih postojankah (Poje 2000), v sezoni 2012 pa le še na treh: v Koči na Doliču, Blejski koči na Lipanci in Kosijevem domu na Vogarju (Jensterle 2013). V tem času se je njegova poraba zmanjšala za tretjino.

Sončna energija. Podrobnejših analiz uporabe sprejemnikov sončne energije v prvem primerjalnem obdobju ni bilo, iz pričevanj oskrbnikov pa je mogoče sklepati, da se je z ogrevanjem vode s sončno energijo pomembno zmanjšala poraba električne energije. Zato je mogoče predvideti, da bodo s kolektorji opremili tudi planinske postojanke, ki jih še nimajo. V sezoni 2012 je bilo z njimi opremljenih 7 planinskih postojank; v vseh so s sončno energijo ogrevali vodo, v petih pa dodatno še prostore. Izjemi sta le Dom Valentina Staniča in Triglavski dom na Kredarici (Jensterle 2013).

Sklep

Negativnih človekovih vplivov na občutljivo visokogorsko okolje so se prvi začeli zavedati gorniki, ki so dali tudi prve pobude za ustanovitev Triglavskega narodnega parka, še vedno edinega narodnega parka v Sloveniji. Planinska zveza Slovenije in uprava Javnega zavoda Triglavski narodni park vse bolj odločno omejujeta negativne vplive človeka na okolje in naravo. O okolju prijaznem delovanju in upravljanju planinskih postojank je v zadnjih letih čedalje več izobraževalnih tečajev in raznovrstnih pobud. Tako planiskim društvom kot zvezi se je kot pomoč pri nadaljnjem načrtovanju in odločitvah za zelo uporabno izkazala publikacija PZS *Smernice za okolju primerno tehniko na planinskih kočah: Načrtovanje, izgradnja, obratovanje, vzdrževanje* (Deubler s sodelavci 2011). Krovna organizacija prav tako odločno nakazuje nadaljnje energetske,

tudi okolju prijaznejše smernice, čemur je namenjen projekt *Okolju prijazna koča* (Dretnik 2012).

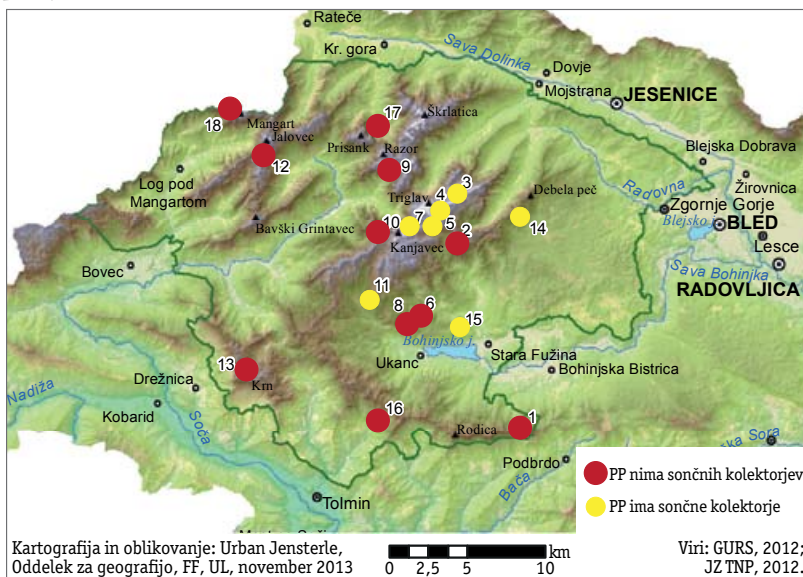
Analiza teženj električne in toplotne oskrbe v zadnjih 20-tih letih nakazuje, da se okoljska ozaveščenost povečuje, okoljska politika pa čedalje učinkoviteje izvaja. V oskrbi planinskih postojank z električno energijo je vse bolj zastopana sončna energija. V zadnjih letih je opazno tudi povečanje števila vetrnih generatorjev in njihovih zmogljivosti. Še na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je električna oskrba temeljila na električnih generatorjih, v sezoni 2012 pa je bilo povsem drugače. V dveh tretjinah postojank so bili električni generatorji le še rezervni energetski vir, ki so ga uporabljali le ob daljšem oblačnem vremenu ali pri gradbenih delih.

Poraba lesa za ogrevanje vode in prostorov se je v obdobju 1992–2012 zmanjšala v dobri polovici planinskih postojank. Absolutno se je na vseh skupaj zmanjšala za slabo polovico. V sezoni leta 2012 je bil les še vedno najpomembnejši energent za ogrevanje srednje velikih in manjših planinskih postojank.

V enajstih od osemnajstih planinskih postojankah je bila ugotovljena povečana poraba plina za kuhanje in ogrevanje; absolutno se je poraba povečala za kar 2,5-krat. Največ plina so porabili v planinskih postojankah, v katerih so v sezoni 2012 porabili največ energije.

Poraba kurilnega olja se je v zadnjih 20-tih letih zmanjšala. V sezoni 2012

Slika 6: Opremljenost s sprejemniki sončne energije v analiziranih planinskih postojankah leta 2012.

so ga uporabljali le še v treh postojankah. Njihovi oskrbniki so prepričani, da ga bodo v prihodnjih letih v celoti nadomestili z namestitvijo sprejemnikov sončne energije. Prve bodo na vrsti srednje velike planinske postojanke, kjer velik delež električne energije porabijo za gretje vode.

Z vidika oskrbe z električno energijo je torej očiten prehod s fosilnih goriv na obnovljive energetske vire, pri čemer je poudarek na sončni in vetrni energiji, medtem ko je na področju ogrevanja treba izpostaviti zmanjšano porabo kurilnega olja in popolno ukinitvev rabe premoga. Kurilno olje

in premog kot neobnovljiva energetska vira sta velika nevarnost za okolje, olje v primeru izlitja, premog pa za onesnaževanje zraka. Sklepamo lahko, da bodo v prihodnje v čedalje več planinskih postojankah vodo in prostore ogrevali s sprejemniki sončne energije.

Slika 7: Sprejemnike sončne energije ima tudi Bregarjevo zavetišče na planini Viševnik (foto: Urban Jensterle).

Viri in literatura

1. Čeh, J. 2012: Električna oskrba Triglavskega doma na Kredarici (osebni vir, februar 2012).
2. Deubler, H., Hubmann, J., Höfler, H., Niederberger, T., Steinbacher, G. 2011: Smernice za okolju primerno tehniko na planinskih kočah: Načrtovanje, izgradnja, obratovanje, vzdrževanje. Ljubljana.
3. Dretnik, D. 2012: Dodelitev znaka »Okolju prijazna kočica«.
Medmrežje: http://www.pzs.si/javno/dokumenti/gk%20pzs/GK_PZS-Projekt-Znak-OPK_in_vprasanik2012.pdf (9. 7. 2013).
4. Jensterle, U. 2013: Geografska analiza energetske oskrbe in potenciala za rabo sončne energije na planinskih postojankah Triglavskega narodnega parka. Diplomsko naloga, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
5. Medmrežje 1: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=1> (4. 7. 2013).
6. Medmrežje 2: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=16> (4. 7. 2013).
7. Medmrežje 3: <http://www.tnp.si/spoznavati/C4/> (26. 5. 2013).
8. Poje, J. 2000: Stanje okolja v Triglavskem narodnem parku z vidika rabe energije. Diplomsko naloga, Fakulteta za strojništvo Univerze v Ljubljani.
9. Vodopivec, T. 2012: Vetrni generator za energetska oskrbo Gomiškovega zavetišča na Krnu (osebni vir, 31. 7. 2012).

Svetlobno onesnaženje podeželja

na primeru Zgornje Savinjske doline

Light Pollution of the Countryside Case Study: The Upper Savinja Valley

IZVLEČEK

Svetlobno onesnaženje se pojavlja povsod po svetu in Slovenija ni nikakršna izjema. Povzročajo ga emisije svetlobe iz svetlobnih virov. Svetlobno onesnaženje degradira okolje, negativno pa vpliva tudi na zdravje ljudi. V članku je predstavljena problematika svetlobnega onesnaženja v Zgornji Savinjski dolini. To je podeželsko območje z majhno gostoto prebivalcev in velikim deležem zavarovanega ozemlja, vendar pa svetloba ne pozna meja zavarovanih območij.

Ključne besede: svetlobno onesnaženje, degradacija okolja, zdravje ljudi, zavarovana območja, Zgornja Savinjska dolina, Slovenija.

ABSTRACT

Light pollution is present in the whole world, including Slovenia. It is caused by the emission of artificial light from light sources. That causes environmental degradation and endangers human health. In the article the issue of light pollution in the Upper Savinja Valley is presented. This is a rural area with a low population density and a high share of protected areas. However, the artificial light does not know their borders.

Key words: Key words: light pollution, environmental degradation, human health, protected areas, The Upper Savinja Valley, Slovenia.

Svetlobno onesnaženje okolja je emisija svetlobe iz virov svetlobe, ki poveča naravno osvetljenost okolja (Uredba o mejnih vrednostih ... 2007). Svetlobno onesnaženje je postalo resen globalen problem, ki se ga veliko ljudi še vedno ne zaveda, čeprav ima številne negativne posledice. Najprej so nanj opozorili astronomi, njihovim opozorilom pa so se pridružili naravovarstveniki, biologi, zdravniki in strokovnjaki za razsvetljavo (Svetlobno onesnaženje ... 2009).

Glavni vir svetlobnega onesnaženja so nezasenčene in delno zasenčene svetilke, saj sevajo nad vodoravnico, zato se svetloba širi zelo daleč skozi ozračje. Zaradi tega je bila leta 2007 v Sloveniji sprejeta Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja, ki dovoljuje le nameščanje svetilk, ki nad vodoravnico ne sevajo svetlobe. K svetlobnemu onesnaženju veliko prispevajo tudi pretirano osvetljevanje in reklamni panoji (Svetlobno onesnaženje ... 2009).

Pretirana osvetljava vpliva na zdravje in varnost ljudi. Povzroča bleščanje, ki zmanjšuje varnost v prometu. Poleg bleščanja je nevarna tudi vsiljena svetloba, ki zlasti v večjih naseljih in mestih vdira v stanovanja. Umetna svetloba pri ljudeh prekine tvorbo hormona melatonina, kar povečuje pojavnost rakavih obolenj. Umetna svetloba spreminja tudi naravni ritem dneva in noči žuželk ter ptic, zato se zmanjšuje njihova številčnost (Svetlobno onesnaženje ... 2009).

Svetlobno onesnaženje je zlasti pereč problem v mestih in večjih naseljih, kjer je na majhnem območju veliko število svetilk javne razsvetljave, precej pa je tudi osvetljenih reklamnih panojev. Seveda so svetlobno onesnažena tudi podeželska območja, kjer onesnaženje povzročajo lokalni svetlobni viri, moteča pa je lahko tudi svetloba, ki se širi iz urbanih središč.

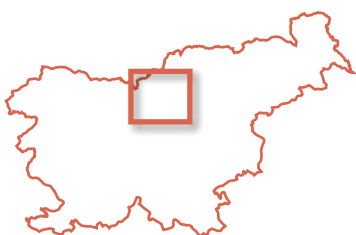
Svetlobno onesnaženje je na različnih območjih različno, ima pa tudi sezonski značaj. Pozimi, zlasti v času novoletnih praznikov, je večje kot v ostalem delu leta, saj k onesnaženju prispeva novoletna osvetlitev (Čelig 2012).

Slovenija spada med svetlobno bolj onesnažene države. Letno porabimo približno 90 kWh električne energije na prebivalca, poraba pa še narašča. V Evropi je pred Slovenijo le še Belgija, kjer porabijo 107 kWh na prebivalca (Svetlobno onesnaženje ... 2009).

Svetlobno onesnaženje in zavarovana območja

Zaradi pestrih geografskih, podnebnih in geoloških razmer se Slovenija uvršča med države z največjo biotsko raznovrstnostjo. S posegi v naravno okolje prebivalci negativno vplivamo na naravne razmere, kar ima za posledico zmanjšanje biotske raznovrstnosti (Bizjak 2008).

V Sloveniji zavarovana območja zavzemajo 12,5 % ozemlja. Delijo se na širša (naravni parki) in ožja (naravni spomeniki in naravni rezervati) zavarovana ob-

Avtorica besedila in fotografij:

LIDIJA POTOČNIK, univ. dipl. prev.
in tol. za ang. in prof. geog.

Homec 21, 3332 Rečica ob Savinji
E-pošta: lidi.potocnik@gmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

močja. Naravni parki so del politike trajnostnega razvoja, zato je pri njihovem upravljanju zelo pomembno sodelovanje lokalnega prebivalstva (Bizjak 2008). V Sloveniji je vzpostavljeno tudi omrežje Natura 2000, ki obsega kar 36 % ozemlja Slovenije, od tega jih je 25 % znotraj zavarovanih območij. Glavni cilj Nature 2000 je ohraniti biotsko pestrost za prihodnje rodove (Natura 2000 ... 2012).

Znotraj zavarovanih območij velja svojstven varstveni režim, odvisen od vrste zavarovanega območja. Človekovi posegi v naravo so na teh območjih omejeni. Na zavarovanih območjih je zelo malo svetlobnih virov, ponekod pa jih sploh ni, zato onesnaženje teh območij povzroča svetloba, ki se pod majhnimi koti širi iz drugih delov Slo-

venije. Pri tem jo do določene mere omejuje le relief, kar se kaže tudi na primeru Zgornje Savinjske doline.

Območje preučevanja

Zgornja Savinjska dolina je pokrajina v vzhodnem delu Kamniško-Savinjskih Alp. Ime je dobila po reki Savinji, ki izvira pod Okrešljem v Logarski dolini. Širi se od izvira reke Savinje do soteske pri Letušu, kjer se nadaljuje v Spodnjo Savinjsko dolino. Deli se na Savinjsko in Zadrebško dolino. Prva je poimenovana po Savinji, druga pa po Dreti, ki se izliva v Savinjo v Nazarjah (Strahovnik s sodelavci 1991).

Površina Zgornje Savinjske doline je 509 km², sestavlja pa jo sedem občin (Mozirje, Nazarje, Rečica ob Savinji, Gornji Grad, Ljubno ob Savinji, Luče

in Solčava). Leta 2011 je v Zgornji Savinjski dolini živelo 16.314 ljudi. Največ (4038) jih je živelo v občini Mozirje, najmanj (518) pa v občini Solčava, ki je po površini največja občina na preučevanem območju (Statistični urad ... 2012; Strahovnik s sodelavci 1991).

Zgornja Savinjska dolina ima precej zavarovanih območij. 24,6 % vsega ozemlja je znotraj omrežja Natura 2000, poleg tega so v dolini še trije krajinski parki: Logarska dolina, Robanov kot in Golte. Območja krajinskih parkov in Nature 2000 se seveda tudi prekrivajo. Na območju občin Luče in Solčava bo segal tudi Regijski park Kamniško-Savinjske Alpe, ki je še v ustanavljanju (Projekt ustanavljanja ... 2012).

Slika 1: Svetlobni viri v Velenjski kotlini (levo) in delu Spodnje Savinjske doline (desno) (foto: Lidija Potočnik).

Viri svetlobnega onesnaženja v Zgornji Savinjski dolini

V Zgornji Savinjski dolini se svetlobno onesnaženje pojavlja v manjši meri kot v urbanih središčih Slovenije. To je posledica reliefa in redke poselitve. Gostota prebivalcev v Zgornji Savinjski dolini je 32,12 ljudi/km² (v Sloveniji 100 ljudi/km²) (Statistični urad ... 2012). Najgostejše je poseljen spodnji del doline, med Mozirjem in Ljubnim ob Savinji. Zgornji del doline med Ljubnim in Logarsko dolino je redko poseljen. Takšna razporeditev prebivalstva je posledica naravnih razmer – v spodnjem delu Zgornje

Slika 2: Neprimerno osvetljena cerkev v Šentjanžu. Vso noč jo osvetljujejo trije močni, navzgor usmerjeni reflektorji, zato povzročajo velik sij neba. Na fotografiji je reflektor, ki je nameščen pod drevesom in usmerjen navzgor, tako da bolj osvetljuje drevo kot pa cerkev (foto: Lidija Potočnik).

Savinjske doline so razmere za poselitev ugodnejše, zato so se tu oblikovala večja naselja, v zgornjem delu pa prevladujejo manjša naselja s samotnimi domačijami.

Glavni viri svetlobnega onesnaženja v Zgornji Savinjski dolini so osvetljevanje cerkva, neustrezna cestna

razsvetljava, razsvetljava poslovnno-industrijskih objektov, razsvetljava stanovanjskih sosesk in v manjši meri osvetljeni reklamni panoji. Na svetlobno onesnaženje območja pomembno vpliva svetloba, ki se širi iz drugih delov Slovenije, predvsem iz Velenjske kotline in Spodnje Savinjske doline.

Slika 3: Merilna mesta v Zgornji Savinjski dolini ob jasnem vremenu (kartografska podlaga: Topografska karta Slovenije 1 : 250.000).

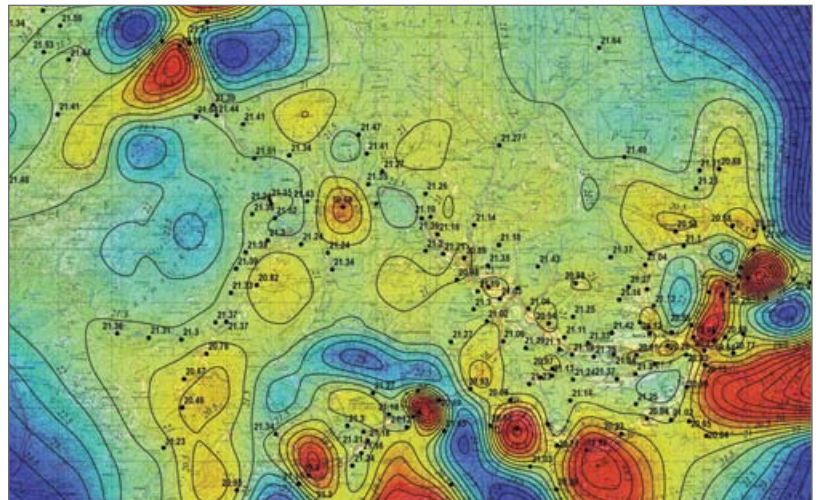
Slika 4: Merilna mesta v Zgornji Savinjski dolini ob oblačnem vremenu (kartografska podlaga: Topografska karta Slovenije 1 : 250.000).

Rezultati meritev svetlobnega onesnaženja v Zgornji Savinjski dolini

Meritve svetlobnega onesnaženja smo izvedli na celotnem območju Zgornje Savinjske doline. Skrajna severna točka meritev je bila na panoramski cesti v Podolševi (kmetija Klemenšek), južna na Menini, vzhodna v Ljubiji in zahodna na Pavličevem sedlu. Na vsakem mestu smo jih ponovili trikrat, nato smo izračunali povprečno vrednost. Ob jasnem vremenu smo meritve opravili na 169 mestih, ob oblačnem pa na 39 mestih. Meritve, izvedene v obeh vremenskih situacijah, so omogočile primerjavo stanja svetlobnega onesnaženja ob oblačnem in ob jasnem vremenu. Oblaki namreč delujejo kot medij, od katerega se svetloba odbija, zato je ob oblačnem vremenu sij neba izrazitejši kot ob jasnem.

Povprečna vrednost vseh meritev ob jasnem vremenu je bila 20,95 mag/arc sec². Le na dvajsetih od 169 merilnih mest je bil rezultat slabši od 20 mag/arc sec². Najvišja vrednost, 21,64 mag/arc sec², je bila izmerjena na vrhu Smrekovca. Na vseh merilnih mestih znotraj zavaro-

Slika 5: Svetlobno onesnaženje v Zgornji Savinjski dolini ob jasnem vremenu. Oblikovali so se le manjši svetlobni otoki, označeni z rdečo barvo. Legenda: rdeča: do 20 mag/arc sec², rumena: od 20 do 21 mag/arc sec², svetlo modra: od 21,5 do 22,5 mag/arc sec² in temno modra: nad 23 mag/arc sec² (kartografija: Lidija Potočnik).

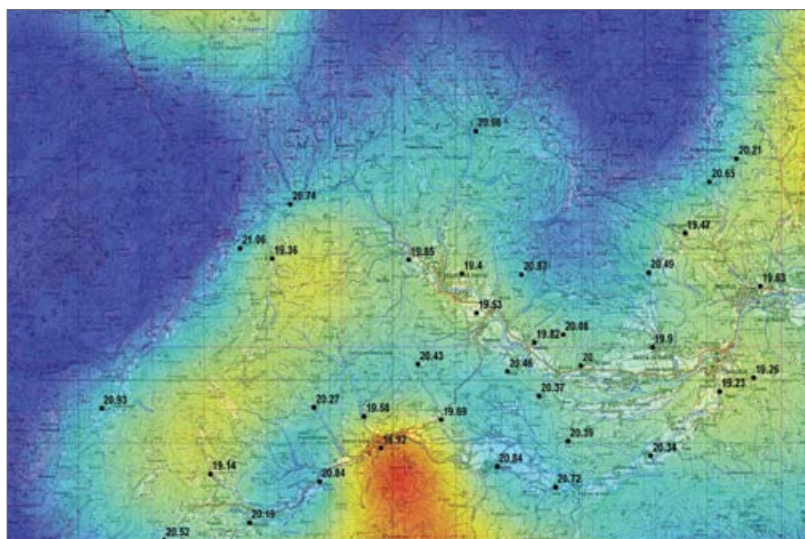
vanih območjih so bili rezultati meritev višji od 21 mag/arc sec², saj virov svetlobnega onesnaženja na teh območjih ni oziroma so zelo redki. Na svetlobno onesnaženje teh območjih vpliva predvsem svetloba, ki se širi iz drugih delov Slovenije, predvsem iz Ljubljanske kotline. Svetloba iz Ljubljanske kotline namreč onesnažuje celotno območje Zgornje Savinjske doline, vendar je njen vpliv zaradi visokih okoliških vrhov manjši, kot bi bil, če bi bil relief ravninski.

Rezultati meritev ob jasnem vremenu kažejo, da je Zgornja Savinjska dolina svetlobno še precej neonesnažena. Oblikovali so se le manjši svetlobni otoki. V Solčavi je svetlobni otok posledica močno osvetljene cerkve, prav tako v Gornjem Gradu in Šmiklavžu. Svetlobna otoka sta se izoblikovala tudi v Nazarjah in Mozirju. Gre za večji naselji, z večjim številom prebivalcev ter trgovskimi in industrijskimi dejavnostmi.

Povprečna vrednost meritev ob oblačnem vremenu je bila 20,18 mag/arc sec². Najnižja vrednost, 16,92 mag/arc sec², je bila izmerjena pri katedrali v Gornjem Gradu. Tu se je izoblikoval izrazit svetlobni otok. Najvišja vrednost je bila izmerjena v Logarski dolini pri kmetiji Logar (22,4 mag/arc sec²). V povprečju so rezultati meritev ob oblačnem vremenu slabši, saj oblaki delujejo kot medij, od katerega se svetloba odbija, zato je takrat sij neba intenzivnejši kot ob jasnem vremenu. V splošnem je dolina ob oblačnem vremenu svetlobno razmeroma malo onesnažena.

Na petih merilnih mestih so bili rezultati meritev ob oblačnem vremenu celo boljši kot ob jasnem. To je bilo v Logarski dolini, na dveh mestih v Solčavi, v Podvolovljeku in Strugah. Ta merilna mesta so v zgornjem delu doline, ki se tu zelo zoža in jo obdajajo visoki vrhovi, na njihovo svetlob-

Meritve svetlobnega onesnaženja smo opravili s Sky Quality Metrom (SQM), ki meri sij nočnega neba v magnitudah na kvadratno ločno sekundo (mag/arc sec²). Merilec prikazuje vrednosti med 16 in 22 mag/arc sec², lahko tudi med 15 in 23 mag/arc sec². Višja kot je izmerjena vrednost, bolj temno oziroma manj svetlobno onesnaženo je nebo in obratno, ji meri vezana na zimske turistične dejavnosti.

Slika 6: Svetlobno onesnaženje v Zgornji Savinjski dolini ob oblačnem vremenu. Legenda: rdeča: do 19 mag/arc sec², rumena: od 19 do 20 mag/arc sec², svetlo modra: od 20 do 21 mag/arc sec² in temno modra: nad 21 mag/arc sec² (kartografija: Lidija Potočnik).

no onesnaženje pa vpliva predvsem svetloba iz Ljubljanske kotline. Ob oblačnem vremenu so bili okoliški vrhovi zaviti v oblake, zato svetloba iz Ljubljanske kotline v dolino ni mogla prodreti, prav tako na nebu ni bilo nebesnih teles. Na ostalih merilnih mestih od Ljubnega proti Mozirju so bili rezultati ob oblačnem vremenu slabši, saj je tu poselitev gostejša in je zato tudi precej več virov svetlobe.

Roža svetlobnega onesnaženja

Roža svetlobnega onesnaženja na izbranem merilnem mestu prikazuje svetlobno onesnaženje v vseh smereh neba. Z njo se lahko ugotavlja tudi vpliv svetlobe iz drugih delov države na svetlobno onesnaženje Zgornje Savinjske doline. Roži svetlobnega onesnaženja sta bili ob jasnem vremenu narejeni na Golteh in Črničevu.

Na Golteh so bila merjenja opravljena pod Boskovcem, na pribli-

žno 1500 metrih nadmorske višine. V vseh smereh neba je bil rezultat okrog 21 mag/arc sec². V smereh severovzhoda in vzhoda, od koder se svetloba širi iz Velenja in Šoštanja ter krajev v Spodnji Savinjski dolini, so bili rezultati meritev najnižji. Najvišji rezultati meritev so bili v smereh severa, zahoda in severozahoda, kjer je neposeljeno, z gozdom poraslo ob-

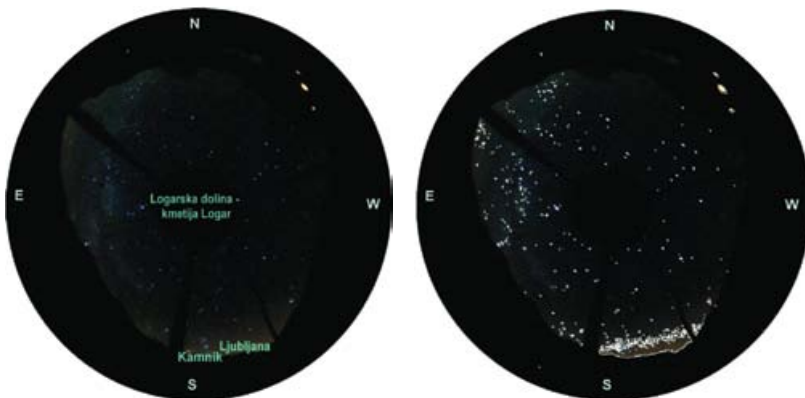
močje planote Golte. V smeri jugozahoda je svetlobna kupola predvsem posledica svetlobe iz Ljubljanske kotline, ki pa je v primerjavi z Velenjsko kotlino precej oddaljena, zato je v tej smeri boljši tudi rezultat meritev.

Prelaz Črnivec, ki je na nadmorski višini 902 metra, je na meji med Zgornjo Savinjsko dolino in Ljubljansko kotlino. V njegovi bližini ni večjih krajev, ki bi vplivali na oblikovanje svetlobne kupole. Najnižje vrednosti meritev so bile v smeri zahoda, jugozahoda in juga, torej iz Ljubljanske kotline.

Sij neba

Vsenebno fotografijo smo posneli pri kmetiji Logar v Logarski dolini. Območje je zavarovano kot krajinski park in je del Nature 2000. V Logarski dolini je temno nebo še zelo dobro ohranjeno, zato so se okrog zvezd izrisale izofote. Majhno svetlobno kupolo je oblikovala le svetloba iz Ljubljanske kotline, zato ocenjujemo, da kupola sega približno 5° nad horizont.

Slika 7: Sij nočnega neba (vsenebna fotografija) v Logarski dolini ob jasnem vremenu (levo) in prikaz tamkajšnje intenzitete svetlobne kupole ob jasnem vremenu (desno) (foto: Lidija Potočnik).

Sij neba je bil posnet z digitalnim fotoaparatom, pritrjenim na stojalo. Fotografiran je bil ob jasnem in oblačnem vremenu, vselej z enakimi nastavitvami na fotoaparatu, zato so fotografije med seboj primerljive: čas osvetlitve je bil 3 minute, vrednost ISO je bila 1600. Ker se ob takšnih nastavitvah pogosto pojavi termični šum, smo ga odpravili s funkcijo »odprava šuma« (noise reduction).

Na fotografijah je sij neba viden kot kupola, ki se proti vrhu fotografije, ki predstavlja zenit, zmanjšuje. Višje kot sega svetlobna kupola, bolj je neko območje svetlobno onesnaženo. Na sredini vsake fotografije je napisana lokacija fotografiranja, ob straneh pa naselja oziroma območja, iz katerih se svetloba širi. Intenziteto svetlobne kupole smo prikazali z izofotami, določenimi s pomočjo programa Iris 5.59. Izofote povezujejo kraje z enako vrednostjo sija neba. S pomočjo izofot smo lahko ocenili kot med horizontom in točko, do katere na izbranem mestu fotografiranja še sega svetlobna kupola.

V Zgornji Savinjski dolini je temno nebo še vedno zelo dobro ohranjeno, zato so na vsenebnih fotografijah vidne številne zvezde, okrog katerih so se prav tako izrisovale izofote.

Na fotografijah sija neba je vzhod na levi strani, zahod pa na desni, saj to predstavlja dejanski pogled v nebo.

Ob oblačnem vremenu smo vse nebnost fotografijo v Logarski dolini posneli dvakrat, in sicer ob nizki in visoki oblačnosti. Svetlobno kupolo ob visoki oblačnosti oblikuje svetloba iz Ljubljanske kotline in Solčave, kjer je močno osvetljena cerkev. Svetlobna kupola sega v smeri severovzhoda približno 5° nad horizont.

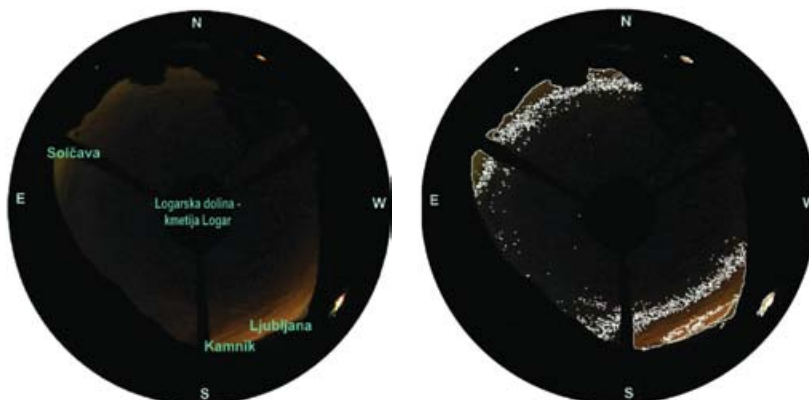
Ob jasnem vremenu se v tej smeri svetlobna kupola ni izoblikovala. V smeri jugozahoda ocenjujemo, da sega svetlobna kupola približno 20° nad horizont.

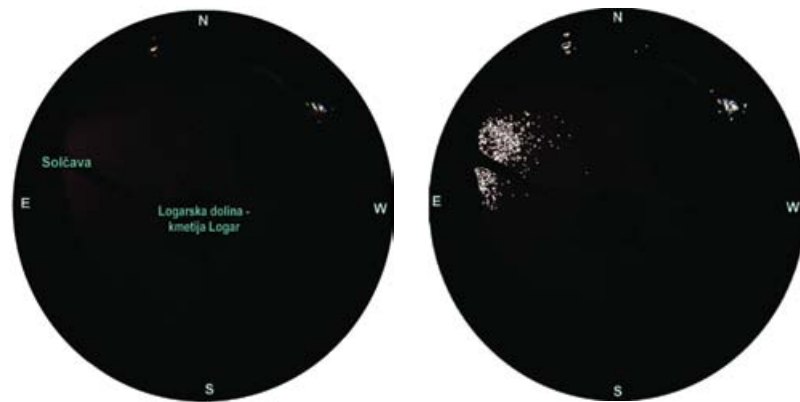
Ob nizki oblačnosti so bili okoliški vrhovi prekriti z oblaki, zato svetloba iz Ljubljanske kotline ni mogla pro-

dreti v dolino. Svetlobna kupola je oblikovana le v smeri severovzhoda. Sega približno 15° nad horizont. Ob nizki oblačnosti je tako v Logarski dolini precej bolj temno kot ob jasnem vremenu, ko svetlobo oddajajo in k siju neba prispevajo tudi zvezde in druga nebesna telesa. Ob oblačnosti so ta telesa seveda zakrita, v dolini ni virov svetlobe, v primeru nizke oblačnosti pa tudi svetloba iz Ljubljanske kotline ne more prodreti v dolino.

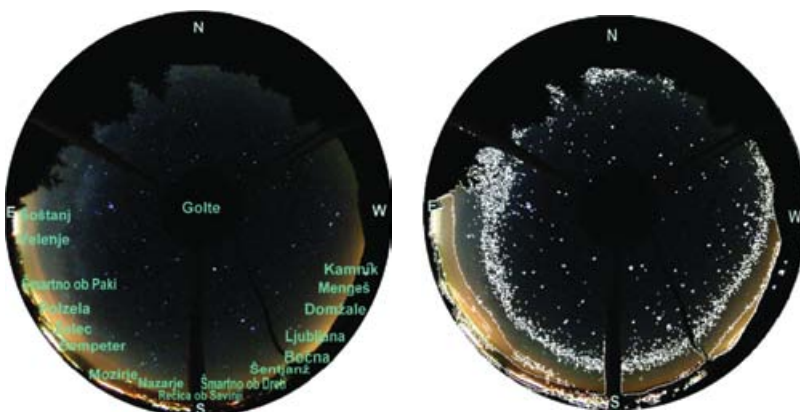
Vsenebna fotografija je bila posneta tudi na Golteh. Golte so visoka kraška planota, zavarovana kot krajinski park, so pa tudi del Nature 2000. Na fotografiji sija neba je svetlobna kupola oblikovana v vseh smereh neba, razen v smeri severa, severovzhoda in severozahoda, saj je tam območje poraslo z gozdom. Najbolj izrazit sij neba je viden v smeri vzhoda in jugovzhoda, kjer svetlobno kupolo oblikuje svetloba iz Velenjske kotline. Ocenjujemo, da je kot med horizontom in točko, do katere še sega svetlobna kupola, na vzhodu približno 30°, proti jugovzhodu pa se zmanjša na približno 25°. V teh smereh so se oblikovale tudi notranje izofote, ki se oblikujejo ob močnejših virih svetlobe. V smeri juga, jugozahoda in zahoda se je oblikovala nekoliko manjša svetlobna kupola. Na jugu in jugovzhodu ter jugozahodu svetlobno kupolo oblikuje svetloba iz krajev v Zgornji in Spodnji Savinjski dolini, od jugozahoda proti zahodu pa jo oblikuje svetloba iz Ljubljanske kotline, vendar je njen sij zaradi oddaljenosti manj izrazit. Ocenjujemo, da svetlobna kupola na zahodu sega približno 10° nad horizont.

Slika 8: Sij nočnega neba v Logarski dolini ob visoki oblačnosti (levo) in prikaz intenzitete svetlobne kupole v Logarski dolini ob visoki oblačnosti (desno) (foto: Lidija Potočnik).

Slika 9: Sij nočnega neba v Logarski dolini ob nizki oblačnosti (levo) in prikaz intenzitete svetlobne kupole v Logarski dolini ob nizki oblačnosti (desno) (foto: Lidija Potočnik).

Slika 10: Sij nočnega neba na Golteh ob jasnem vremenu (levo) in prikaz intenzitete svetlobne kupole na Golteh ob jasnem vremenu (desno) (foto: Lidija Potočnik).

Problematika javne razsvetljave v Zgornji Savinjski dolini

Leta 2012, ko so bile izvedene meritve svetlobnega onesnaženja, je bilo v Zgornji Savinjski dolini 959 svetilk javne razsvetljave. Od tega jih je bilo 334 (34,8 %) skladnih z Uredbo, 625 (65,2 %) svetilk pa je bilo nezasenčenih ali le delno zasenčenih (Občine ... 2012). Med nezasenčenimi svetilkami so prevladovala kroglaste svetilke, ki oddajajo svetlobo v vseh smereh. Napogostejše so v

okolici pokopališč in v stanovanjskih soseskah.

Javna razsvetljava se je od izvajanja meritev do danes nekoliko spremenila. Še lani je imela občina Ljubno ob Savinji veliko nezasenčenih kroglastih svetilk, s prenovo razsvetljave pa so jih kot neustrezne zamenjali z zasenčenimi, vendar so to LED svetilke. Tako so sicer nove svetilke ustrežnejše, saj ne sevajo svetlobe v vse smeri neba, vendar pa sevajo v modrem delu svetlobnega spektra, kar povzroča večje

prostorske učinke, saj se modra svetloba v ozračju intenzivneje siplje.

Marsikje so ekološke svetilke nameščene napačno. Ponavadi je to tam, kjer so nameščene na stare drogove s previsom in nagibom (Uredba o mejnih vrednostih... 2007). Čeprav je takšna svetilka ekološka, povzroča bleščanje in onesnaženje.

Sklep

Izboljšanje stanja na področju svetlobnega onesnaženja je nujno. K izboljšanju je veliko prispevalo sprejetje Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja leta 2007. Ta predvideva postopno zamenjavo neustreznih svetilk. V občinah Zgornje Savinjske doline so v mnogih primerih že nameščene ustrezne svetilke, vendar marsikje napačno, zato še vedno pošiljajo svetlobo v nebo in povzročajo svetlobno onesnaženje.

Za zmanjševanje svetlobnega onesnaževanja je zelo pomembna ozaveščenost vseh ljudi, zlasti pa odgovornih za razsvetljava. Pomembno je, da se vsi zavedajo, da zvezdno nebo ni nekaj samoumevnega, saj ga marsikje ni več, kar smo povzročili ljudje z nenadzorovanim osvetljevanjem. V deklaraciji Starlight, ki je bila sprejeta leta 2007 na kanarskem otoku La Palma, je zapisano, da ima vsak človek pravico do občudovanja zvezdnatega neba (Declaration ... 2011).

V Zgornji Savinjski dolini je temno nebo še dobro ohranjeno, kar so potrdile tudi izvedene meritve. Povprečna vrednost meritev ob jasnem vremenu je bila 20,95 mag/arc sec²,

Slika 11: Javna razsvetljava na Ljubnem ob Savinji pred (levo) in po prenovi (desno). Ob prenovi javne razsvetljave so namestili zasenčene LED svetilke (foto: Lidija Potočnik).

najvišja izmerjena vrednost pa kar 21,64 mag/arc sec². Izmerjena je bila na Smrekovcu. Ob jasnem vremenu je bil rezultat meritev pod 20 mag/arc sec² le na 20-tih merilnih mestih izmed 169-tih. Ob oblačnem vremenu se je pokazal vpliv reliefa na širjenje svetlobe. V Logarski dolini je

bil rezultat meritev ob jasnem vremenu 21,44 mag/arc sec², ob oblačnem vremenu pa kar 22,40 mag/arc sec². Vzrok za razliko so visoki vrhovi, ki obdajajo dolino. Ob izvajanju meritev so bili vrhovi okoliških planin prekriti z oblaki, zato svetloba iz Ljubljanske kotline v dolino ni mogla

prodreti, v dolini pa ni lokalnih virov svetlobe. Če bi bil relief ravninski, bi bil sij ob oblačnem vremenu izrazitejši kot ob jasnem, saj se svetloba odbija od oblakov.

Kakovost javne razsvetljave v Zgornji Savinjski dolini se izboljšuje. Razsvetljava cerkva je ponoči že ugasnjena, neustrezne svetilke zamenjujejo z ekološkimi, vendar so to v veliko primerih LED svetilke. Njihovi učinki na svetlobno onesnaženje bodo vidni šele v naslednjih letih. Ker je v Zgornji Savinjski dolini veliko zavarovanih območij, je ustrezna javna razsvetljava še toliko pomembnejša. Na vsenebnih fotografijah, posnetih na Golteh in v Logarski dolini, ki sta zavarovani območji, se opazi, da tovrstna območja onesnažuje svetloba iz drugih delov Slovenije. Zato je pomembno, da se čim prej zavemo, da z nameščanjem ustrezne razsvetljave prispevamo k izboljšanju stanja daleč naokrog, ne le v naši neposredni okolici.

Viri in literatura

1. Bizjak, J. 2008: Zavarovana območja v Sloveniji. Ljubljana.
2. Čelig, D. 2012: Svetlobno onesnaženje. Medmrežje: <http://www.arcadia-lightwear.com/portal/lightwear/index.html> (3. 1. 2012).
3. Declaration in Defence of the Night Sky and the Right to Starlight. Medmrežje: <http://www.starlight2007.net/starlightdeclaration.htm> (24. 10. 2011).
4. Natura 2000 v Sloveniji. Medmrežje: <http://www.natura2000.gov.si> (24. 2. 2012, 15. 5. 2012).
5. Projekt ustanavljanja regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe. Medmrežje: <http://www.parki-v-ustanavljanju.mop.gov.si/rpksa> (11. 5. 2012).
6. Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: www.stat.si (15. 5. 2012).
7. Strahovnik, V., Videčnik, A., Ramovš, A., Godicl, L., Badovinac, B. 1991: Zgornja Savinjska dolina. Nazarje.
8. Svetlobno onesnaženje in energetsko učinkovita zunanja razsvetljava. Priročnik za občine, podjetja in ustanove. Društvo Temno nebo Slovenije. Ljubljana, 2009.
9. Topografska karta Slovenije 1 : 250.000. Geodetski zavod Slovenije. Ljubljana.
10. Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Uradni list Republike Slovenije 81/2007. Ljubljana.

Avstrija v luči obiska turistov iz Slovenije

*Prostorska razporeditev turističnega prometa
in spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij*

**Austria in the context of tourist visits from Slovenia
Spatial distribution of tourist traffic and internet
tourist offer of Slovenian travel agencies**

IZVLEČEK

V prispevku so predstavljene poglobitve značilnosti potovanj turistov iz Slovenije v Avstrijo. V prvem delu je podan pregled statističnih pokazateljev, ki se v nadaljevanju podrobneje osredotoči na turiste iz Slovenije in njihovo vlogo v strukturi tujih obiskovalcev te države. Drugi del prispevka povzema glavne izsledke analize spletne ponudbe (organiziranih turističnih potovanj), ki jo oglašujejo slovenske turistične agencije. Ponudba je bila predmet prostorske in vsebinske analize.

Ključne besede: Avstrija, turisti iz Slovenije, turistične agencije, analiza spletne ponudbe, geografija turizma.

ABSTRACT

The article examines the main characteristics of tourist visits of Slovenians to the Austria. Authors first present an overview of the statistic indicators, where a special emphasis is given to the Slovenian tourists and their role among other international visitors. The second part of the article summarizes the main findings of the analysis of the internet-based tourist services (organized tourist trips), provided by Slovenian travel agencies. The services were subject of spatial and contextual analysis.

Key words: Austria, tourists from Slovenia, travel agencies, analysis of the internet-based services, geography of tourism.

Avstrija je na evropski in svetovni ravni ena od najbolj turistično privlačnih držav. Število turistov, ki jo letno obiščejo, se v zadnjem desetletju nenehno povečuje. Leta 2012 jo je obiskalo več kot 24 milijonov tujih obiskovalcev (medmrežje 1). Zahodni, južni in osrednji del države prekrivajo Alpe, h katerim se množični turistični tokovi stekajo predvsem pozimi, ko je glavni motiv za obisk povezan s športnimi dejavnostmi na snegu. Raznolika gorska pokrajina s številnimi jezeri ledeniškega nastanka pa je privlačna tudi poleti, saj ponuja množico pohodniških in kolesarskih poti ter možnost ogleda zgodovinskih gradov in mest, ki se ponajbolj bogato kulturno in arhitekturno dediščino. Avstrija je zaradi geografske bližine, zgodovinskih, političnih in družbenih okoliščin tradicionalno priljubljena destinacija tudi za izletnike in turiste iz Slovenije, ki jo obiskujejo tako v zimski kot tudi poletni sezoni.

Ob pregledu literature, ki obravnava turiste iz Slovenije v Avstriji, lahko ugotovimo, da ta tematika v znanstveni in strokovni geografski literaturi ni ravno pogost predmet preučevanja. Eno izmed redkih del s tega področja, ki se sicer neposredno ne nanaša na turistične tokove iz Slovenije v severno sosedo, je članek Antona Gosarja (Gosar 1999), ki v smislu čezmejnega razvoja obravnava območje ob tromeji Italije, Avstrije in Slovenije. V prispevku smo se zato oprli predvsem na relevantne statistične vire avstrijskega in slovenskega statističnega urada, osrednji del razprave – analiza spletne turistične ponudbe slovenskih turističnih agencij – pa temelji na dveh sorodnih analizah spletne ponudbe za Hrvaško primorje (Kerma, Koderman in Salmič 2009) ter Bosno in Hercegovino (Koderman in Kerma 2010). Analizirana je bila vsebina spletne ponudbe vseh ponudnikov turističnih storitev v Sloveniji, ki jih ima v svojem registru Gospodarska zbornica Slovenije. V času izvedbe raziskave je bilo v registru skupno 435 turističnih agencij z licenco organizatorja potovanj (medmrežje 2).

Avstrijski turizem v številkah

V Avstriji je turizem ena od najpomembnejših gospodarskih dejavnosti. Leta 2011 je ustvaril 7,3 % zaposlitev za polni delovni čas in ustvaril 5,6 % državnega bruto domačega proizvoda (UNWTO 2013). Njegov pomen se kaže tudi v vsakoletnem naraščanju števila zabeleženih prihodov gostov in njihovih nočitev (preglednica 1). Avstrija je v samem svetovnem vrhu po obisku tujih turistov. Leta 2012 se je z registriranimi 24,150.766 prihodi tujih turistov uvrstila na enajsto mesto na svetovni lestvici in na osmo mesto na evropski (medmrežje 1). Ob tem je treba poudariti, da skupaj z domačimi gosti število registriranih turistov na letni ravni presega 36 milijonov (medmrežje 3).

Število prihodov tujih turistov se je med letoma 2001 in 2012 povečalo za 32,8 % (oziroma skoraj za 6 milijonov), v enakem obdobju pa so zabeležili tudi 13,6 % rast (oziroma za 11,3 milijona) nočitev tujih turistov. V tem času se je povprečna doba bivanja, ki je bila leta 2012 3,9 dni, skrajšala za 15,2 % (oziroma 0,7 dneva).

Avtorja besedila:

MARKO KEŽAR, dipl. geog.

Breg pri Litiji 13 a, 1270 Litija

E-pošta: kezar.marko@gmail.com

MIHA KODERMAN, dr. geog.

Fakulteta za humanistične študije

Univerze na Primorskem

Titov trg 5, 6000 Koper

E-pošta: miha.koderman@fhs.upr.si

Avtor fotografij:

MIHA KODERMAN

COBISS 1.03 kratki znanstveni prispevek

Preglednica 1: Število prihodov tujih turistov, njihovih nočitev in povprečna doba bivanja v Avstriji med letoma 2001 in 2012 z izhodiščnimi indeksi (UNWTO 2013; medmrežje 3; UNWTO 2005; UNWTO 2008).

leto	število prihodi tujih turistov	indeks (%)	število nočitev	indeks (%)	povprečna doba bivanja (število dni)	indeks (%)
2001	18.180.079	100,0	83.668.870	100,0	4,6	100,00
2002	18.610.925	102,4	85.791.658	102,5	4,6	100,00
2003	19.077.630	104,9	86.347.992	103,2	4,5	97,80
2004	19.373.972	106,6	85.917.026	102,7	4,4	95,70
2005	19.952.350	109,7	87.740.632	104,9	4,4	95,70
2006	20.260.129	111,4	87.273.654	104,3	4,3	93,50
2007	20.773.316	114,3	88.442.873	105,7	4,3	93,50
2008	21.935.409	120,7	92.839.547	111,0	4,2	91,30
2009	21.355.440	117,5	89.864.164	107,4	4,2	91,30
2010	22.004.266	121,0	89.857.167	107,4	4,1	89,10
2011	23.011.956	126,6	90.705.554	108,4	3,9	84,80
2012	24.150.766	132,8	95.051.917	113,6	3,9	84,80

Med devetimi avstrijskimi zveznimi deželami je bila leta 2012 najbolj priljubljena destinacija Tirolska, ki jo je obiskalo 35,7 % od vseh tujih turistov. S pomembnima deležema sta ji sledili Salzburgska (18,3 %) in Dunaj (18,1 %), precejšnja pa sta bila tudi deleža Predarlške (7,6 %) in Koroške (6,5 %). Preostale štiri zvezne dežele (Štajerska, Zgornja in Spodnja Avstrija ter Gradiščanska) so skupaj privabile 13,6 % tujih turistov, ki so obiskali Avstrijo (medmrežje 3).

V preglednici 2 je prikazan izvor tujih turistov po državah, ki so leta 2012 prispevale največ turistov. Največ tujih turistov je prišlo iz Nemčije, ki prispeva skoraj polovični delež vseh tujih turistov v Avstriji. Sledijo ji Nizozemska, Švica (z Lihtenštajnom) in Italija, iz katerih je bilo več kot milijon turistov. Turisti iz Slovenije so bili leta 2012 s 122.667 evidentiranimi prihodi (oziroma 0,5 %

deležem) po številčnosti na 22. mestu (medmrežje 3).

Najpomembnejše turistično območje v Republiki Avstriji je mesto Dunaj, kjer so leta 2012 zabeležili 12,262.828 turističnih nočitev oziroma 9,36 % nočitev v državi (podatek zajema vse registrirane nočitve, torej tudi nočitve domačih turistov). Sledi mu Salzburg, ki pa je v primerjavi z Dunajem dosegel »le« petino tamkajšnjih nočitev (natančno 2.486.516). Med ostale najbolj obiskane destinacije so se (po kriteriju števila nočitev) uvrstile manjše občine, v katerih število prebivalcev (z izjemo Innsbrucka) ne presega 10.000, usmerjene pa so predvsem v zimski turizem. Na lestvici desetih najuspešnejših so tako občine iz Tirolske, Salzburgske in Predarlške, ki slovijo kot smučarska središča: Sölden, Saalbach-Hinterglemm, Mittelberg, Mayrhofen, Innsbruck, Zell am See, Ischgl in Neustift im Stubaital (medmrežje 3).

Preglednica 2: Tuji turisti, ki so obiskali Avstrijo leta 2012, po državah njihovega bivanja (medmrežje 3).

mesto	država	število turistov	delež (%)
1	Nemčija	11.411.557	47,3
2	Nizozemska	1.714.513	7,1
3	Švica in Lihtenštajn	1.275.578	5,3
4	Italija	1.060.105	4,4
5	Združeno kraljestvo	740.972	3,1
6	Češka	619.287	2,6
7	ZDA	531.473	2,2
8	Francija in Monako	519.519	2,2
9	Belgija	494.014	2,0
10	Rusija	476.397	2,0
11	Madžarska	472.793	2,0
12	Poljska	362.870	1,5
13	Kitajska	354.657	1,5
14	Danska	316.890	1,3
15	Španija	311.940	1,3
16	Romunija	265.774	1,1
17	Japonska	261.261	1,1
18	Švedska	202.297	0,8
19	Slovaška	152.960	0,6
20	Južna Koreja	134.856	0,6
21	Avstralija	134.800	0,6
22	Slovenija	122.677	0,5
-	ostale države	2.213.586	9,2
	SKUPAJ	24.150.776	100,0

Slovenski turisti v Avstriji

Med prebivalci Slovenije je Avstrija od nekdaj ena bolj privlačnih turističnih destinacij. To dokazujejo tudi vsakoletni izsledki anket slovenskega statističnega urada, ki se nanašajo na zasebna potovanja domačih prebivalcev. Ti Avstrijo po številu opravljenih potovanj uvrščajo med pet najbolj obiskanih destinacij. Sicer je

Preglednica 3: Število slovenskih turistov po avstrijskih zveznih deželah med letoma 2001 in 2012 (medmrežje 6).

zvezna dežela	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Koroška	14.614	15.179	17.585	18.070	19.572	20.933	24.598	25.210	26.317	26.711	29.525	30.685
Dunaj	14.081	14.690	14.982	16.136	14.598	16.108	18.919	20.655	21.691	21.908	26.092	28.898
Salzburška	10.324	11.162	11.794	11.893	13.208	14.577	15.962	18.424	18.472	19.923	20.185	20.158
Štajerska	4979	4754	5949	5950	7296	9116	10.066	11.238	10.779	12.750	13.036	12.777
Tirolska	6720	7806	7688	8025	10.998	8769	9719	10.761	10.412	11.829	12.809	12.215
Spodnja Avstrija	3567	5397	5429	7396	6196	4658	6787	7772	6459	5765	6168	7790
Zgornja Avstrija	2342	2205	2565	2759	3199	3889	4397	4179	4291	3953	5552	5870
Predarlška	1180	1260	1647	1585	1521	1863	2164	2761	2533	2416	3044	2592
Gradiščanska	546	380	500	479	636	810	870	944	1172	1265	1329	1692
SKUPAJ	58.353	62.833	68.139	72.293	77.224	80.723	93.482	101.944	102.126	106.520	117.740	122.677

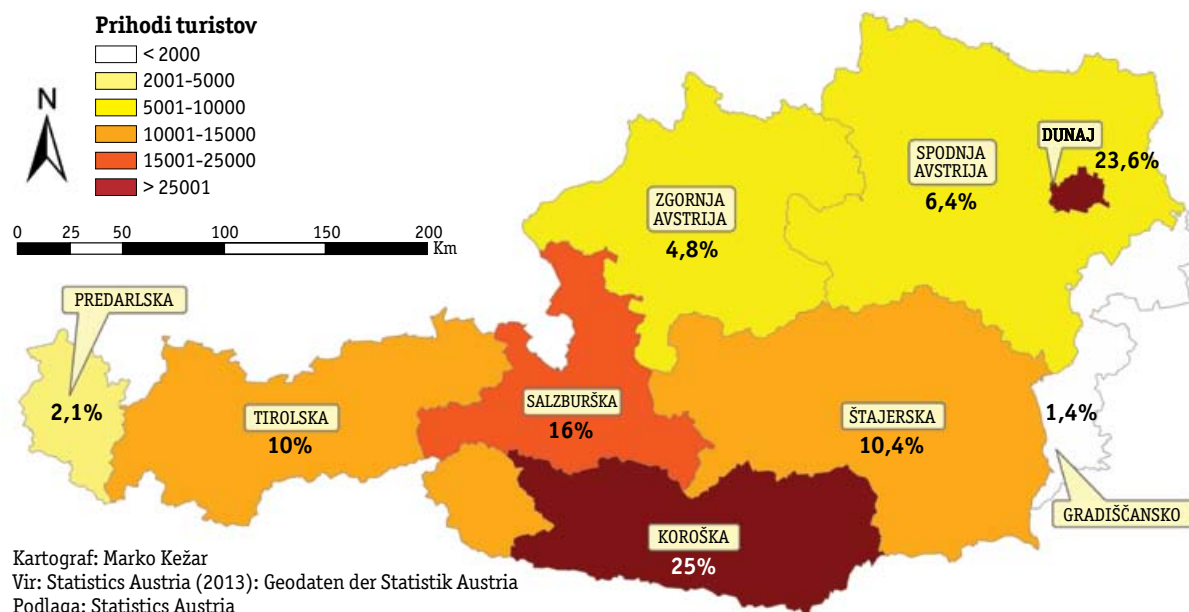
leta 2011 največ Slovencev obiskalo Hrvaško, kamor je bilo usmerjenih 65 % vseh zasebnih potovanj v tujino, Avstrija pa je bila s 5-odstotnim deležem skupaj z Italijo po priljubljenosti na drugem mestu (medmrežje 4). Leta 2012 je bil vrstni red glede na število zasebnih potovanj nekoliko drugačen; še vedno je

prevladovala Hrvaška (63 %), za njo pa so se zvrstile Bosna in Hercegovina (6 %), Italija (5 %) in na četrtem mestu Avstrija (4 %) (medmrežje 5).

Povečevanje zanimanja za obisk Avstrije je razvidno tudi iz registriranega števila turistov iz Slovenije po posameznih avstrijskih zveznih deže-

lah (preglednica 3). V obravnavanem dvanajstletnem obdobju med letoma 2001 in 2012 je opazna rast za več kot 110 % (s 58.353 leta 2001 na 122.677 leta 2012). Število se je povečevalo prav vsako leto. Največja rast je bila med letoma 2010 in 2011 (za 11.220 turistov oziroma 10,5 %) (medmrežje 6).

Slika 1: Deleži slovenskih turistov po avstrijskih zveznih deželah leta 2012 (Medmrežje 3).

Turisti iz Slovenije so leta 2012 v največjem številu obiskali Koroško, edino zvezno deželo, kjer se je število obiskov v obravnavanem dvanajstletnem obdobju vseskozi povečevalo. Med letoma 2001 in 2012 se je število povečalo za 110 % oziroma za 16.071 oseb. V zadnjih dveh letih se je Koroški zelo približal Dunaj, sledi mu Salzburška. V teh treh zveznih deželah so zabeležili skupno 65 % od vseh slovenskih turistov, ki so leta 2012 obiskali Avstrijo. Dobrih 12.000 Slovencev je obiskalo tudi Štajersko in Tirolsko, pri čemer je bila opaznejša rast števila v Štajerski, ki je v izhodiščnem letu 2001 še krepko zaostajala za Tirolsko. Slovenci razmeroma manj obiskujejo Spodnjo in Zgornjo Avstrijo, najmanj pa Predarlško in Gradiščansko, vendar slednja v obravnavanem obdobju beleži povečanje za več kot 320 % (medmrežje 6).

Analiza spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij
Prostorska osredotočenost turistične ponudbe po posameznih zveznih deželah. Med spletnimi ponodbami turističnih agencij se je največkrat pojavljalo mesto Dunaj (29,1 %), s četrtnskim deležem pa mu je kot druga najpogosteje oglaševana destinacija sledila Koroška. Znatno delež ponudbe se je nanašal tudi na Salzburško (19,3 %) in Štajersko (10,6 %), v manjši meri pa so bile oglaševane še destinacije v Zgornji Avstriji (7,9 %) in Tirolski (5,6 %). Kraji in območja v preostalih zveznih deželah Gradiščanski, Spodnji Avstriji in Predarlški so skupno predstavljali le 2,5 % v celotni oglaševani turistični ponudbi.

Regionalne deleže oglaševanih turističnih storitev lahko primerjamo z deleži obiskov slovenskih turistov po posameznih avstrijskih zveznih deželah. Ob primerjavi obeh deležev lahko ugotovimo, da v obeh primerih prva štiri mesta zasedajo dežele Dunaj, Koroška, Salzburška in Štajerska (vendar ne v enakem zaporedju), kar kaže na precejšnje ujemanje med

spletno turistično ponudbo in dejanskim obiskom turistov iz Slovenije. Pri drugih, manj obiskanih destinacijah je položaj nekoliko drugačen. Glede na večjo zastopanost spletnega trženja Zgornje Avstrije (7,9 %) v primerjavi s Spodnjo (le 0,9 %) v turistični ponudbi bi lahko sklepali, da je v podobnem razmerju tudi obisk turistov iz Slovenije, vendar so ti

Slika 2: Cerkev Marijinega vnebovzvetja, tradicionalno romarsko središče v naselju Gospa sveta, je priljubljena destinacija turistov in izletnikov iz Slovenije (foto: Miha Koderman).

METODOLOŠKI PRISTOP

V analizo spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij smo vključili skupno 435 turističnih agencij z licenco organizatorja potovanj, ki so bile julija 2012 evidentirane v registru Gospodarske zbornice Slovenije (medmrežje 2). Pri tem smo v prvi fazi raziskave ugotovili, da je imelo lastno spletno stran 357 podjetij (oziroma 82,1 %), brez nje je bilo 65 podjetij (oziroma 14,9 %), 13 (3,0 %) pa jih je imelo spletno stran v okvari ali prenovi.

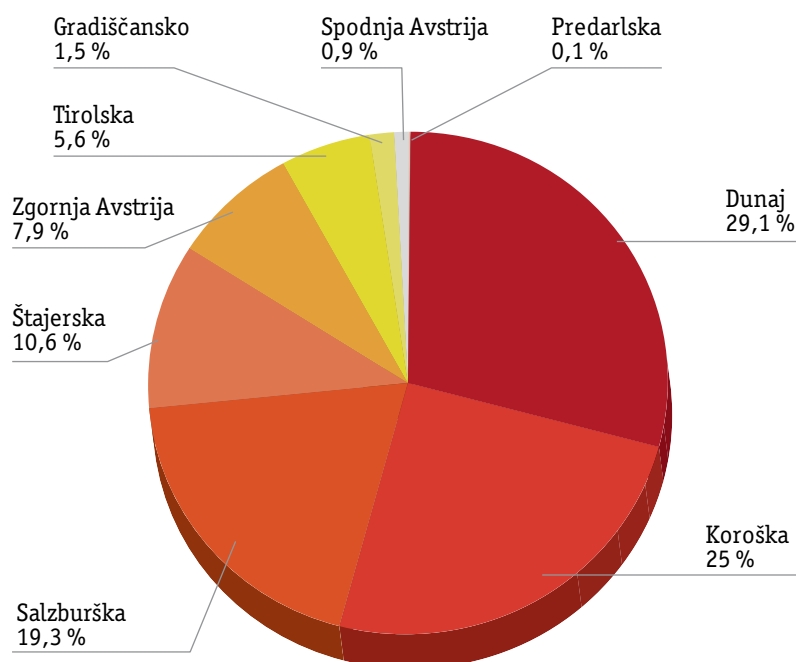
V naslednji fazi smo ugotovili, da so od 357 podjetij z lastno spletno stranjo, 103 oziroma 28,9 % podjetja na svojih spletnih straneh ponujala turistične storitve v Avstriji. Te storitve smo podrobneje analizirali. Analizo spletne ponudbe smo opravili med 22. in 30. julijem 2013, torej v času poletne sezone, zato so bile izraziteje zastopane turistične dejavnosti, značilne za poletni čas. Predpostavljamo, da bi bila analiza spletne ponudbe, če bi jo opravili v zimski sezoni, v večji meri vezana na zimske turistične dejavnosti.

leta 2012 v večjem številu obiskovali Spodnjo Avstrijo (4,4 %) kot Zgornjo (3,3 %). Delno ujemanje lahko opazimo še med dvema manj oglaševanima deželama Gradiščansko in Predarlško, ki sta v turistični ponudbi skupno dosegli le 1,6-odstoten delež, vendar sta obe tudi najmanj obiskani. Skupno ju obiše 3,5 % slovenskih turistov.

Najpogosteje oglaševana turistična ponudba v Avstriji. V analizi spletne ponudbe je bilo ugotovljeno, da je bila najpogosteje oglaševana destinacija mesto Dunaj. Avstrijska prestolnica se pojavlja v itinerarjih enodnevnih ali dvodnevnih izletov in potovanj bodisi kot individualna destinacija bodisi v kombinaciji z drugimi destinacijami v Avstriji in zunaj nje. Turi-

stične agencije v ponudbi Dunaja največkrat izpostavljajo letno rezidenco Habsburžanov – dvorec Schönbrunn z živalskim vrtom, cesarsko palačo Hofburg, katedralo sv. Štefana, državno opero, različne muzeje in obisk bližnjega mesta Tulln. V spletni ponudbi je stalnica tudi kombinirana ponudba ogleda Dunaja ter glavnih mest sosednjih držav Slovaške in Madžarske, Bratislave in Budimpešte (program izleta »Prestolnice ob Donavi«).

Slika 3: Deleži slovenske spletne turistične ponudbe po avstrijskih zveznih deželah.

Druga najpogosteje oglaševana zvezna dežela je bila Koroška. V njej so najbolj priljubljene destinacije Veliki Klek oziroma Großglockner, ki se dviga nad ledenikom Pastirica ali Pasterca (Pasterze). Je del narodnega parka Visoke Ture (Nationalpark Hohe Tauern) in s 3798 metri najvišji vrh Avstrije. Večje število programov se nanaša na ogled krajev in znamenitosti, ki si jih je mogoče ogledati individualno ali v medsebojni kombinaciji na enodnevnih ali dvodnevnih izletih. V ospredju so Celovec, Gosposvetsko polje s cerkvijo Marijinega vnebovzetja (Marienkirche) v naselju Gospa Sveta (Maria Saal), Vrbsko in Osojsko jezero ter celovski tematski park

Slika 4: Do ledenika Pastirica ali Pasterca (Pasterze pod najvišjim vrhom Avstrije, 3798 metrov visokim Velikim Klekom oziroma Großglocknerjem (v ozadju levo), vodi panoramska cesta Großglockner-Hochalpenstraße (foto: Miha Koderman).

Minimundus. Manj izpostavljena je reka Malta s slapovi, ki se velikokrat pojavlja v kombinaciji z ogledom mesta Sovodnej (Gmünd), evidentiranih pa je bilo še več programov za obisk koroških jezer. Ti itinerarji izletov največkrat vključujejo Vrbsko, Osojsko in Milštatsko jezero, mestoma tudi v kombinaciji z drugimi koroškimi destinacijami.

Precej pogosto so bile v spletni ponudbi izpostavljene tudi destinacije v deželi Salzburgska. Prevladovali so enodnevni izleti v njeno glavno mesto Salzburg ter enodnevni ali dvodnevni izleti s kombiniranim ogledom Salzburga in rudnika soli. Mestoma se je enodnevni ogled Salzburga oglaševal tudi v kombinaciji z obiskom nekdanje Hitlerjeve rezidence Orlovo gnezdo (Kehlsteinhaus) nad Berchtesgadnom v Bavarskih Alpah, v ponudbi pa smo zasledili tudi program z ogledoma Dunaja in Salzburga.

Značilnosti turističnih storitev. V analizi spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij za Avstrijo smo podrobneje raziskali tudi vrsto storitev, njihovo trajanje in ceno aranžmaja.

Evidentirali smo naslednje vrste storitev:

- Izleti. V to kategorijo so bile vključene storitve, ki so zajemale prevoz, vodenje izleta in ogled različnih znamenitosti v trajanju od enega dneva (brez nočitve) do največ štirih dni (s tremi nočitvami). Skupno se je v to kategorijo uvrstilo kar 95,7 % vseh analiziranih storitev, ki jih lahko razdelimo tudi na običajne izlete (91,3 %), izlete za šolske skupine (3,4 %), izlete za otroke ali starejše prebivalce (0,5 %) in sindikalne izlete (0,5 %).
- Potovanja. V kategorijo so bile uvrščene storitve, ki so zajemale prevoz, vodenje in ogled različnih znamenitosti v trajanju več

kot 5 dni (vključevale so vsaj štiri nočitve). V to skupino turistične ponudbe se je uvrstilo 2,3 % ponujenih spletnih storitev.

- Nakupovalni izleti ali udeležba na koncertih. V to kategorijo smo vključili storitve, ki so zajemale prevoz, vodenje in postanek v določenih nakupovalnih središčih oziroma ogled različnih družabnih dogodkov ali koncertov. Storitve so načeloma trajale do 24 ur in niso vključevale nočitev. Skupno se je v to kategorijo uvrstilo 1,1 % vseh analiziranih storitev.
 - Smučanje. V to kategorijo so bile vključene storitve, ki so vključevale potovanje na izbrana območja z namenom zimskošportnega udejstvovanja, največkrat smučanja, skupaj s hotelskimi in/ali drugimi storitvami. Skupno je bilo evidentiranih 0,5 % tovrstnih turističnih storitev. Ker je bila raziskava spletne ponudbe izvedena v poletni turistični sezoni, je delež nesorazmerno majhen, pa vendar je že v tem času nekaj slovenskih turističnih agencij oglaševalo izbrane destinacije za prihajajočo smučarsko sezono.
 - Wellness. Kategorija vključuje prenočevanje in udejstvovanje v zdraviliških središčih. Vanjo se je uvrstilo 0,4 % analiziranih storitev.
- V analizi spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij nismo evidentirali storitev, ki bi vključevale zgolj rezervacijo hotelov oziroma najem apartmajev.
- Z vidika **dolžine** oziroma **trajanja storitev** smo se v analizi spletne ponudbe omejili le na časovno jasno opredeljene storitve (izleti, potovanja

in prevozi z namenom nakupovanja ali obiska družabnih dogodkov). V to skupino se je uvrstilo 99,1 % analiziranih storitev. Glavnina ponudbe (61,4 %) je bila osredotočena na izlete, ki so predvidoma trajali do 24 ur in niso vključevali nočitve. Sledili so izleti z eno nočitvijo (dvodnevni izleti), ki jih je bilo dobra četrtina (26 %) od vseh analiziranih storitev, delež izletov z dvema nočitvama (tridnevni izleti) pa je obsegal 8,5 % storitev. Izleti s tremi nočitvami in daljša potovanja so imeli le 4,1-odstotni delež.

V analizi spletne ponudbe smo obravnavali tudi **cene turističnih storitev**, ki smo jih razvrstili v kategorije z dokaj širokim cenovnim razponom, saj jih odlikuje izjemna raznovrstnost. Pripisati jo velja predvsem pestremu naboru turističnih destinacij, ki jih tržijo slovenske turistične agencije. Med najpogosteje oglaševanimi enodnevni izleti so se cene storitev gibale med 35 in 60 evrov na osebo, med dvodnevni izleti pa med 95 in 130 evrov na osebo. Cene tridnevni izletov so bile nekeje med 150 in 200

evrov na osebo, za večdnevne izlete in potovanja pa je bilo treba odšteti nekako med 240 in 300 evrov. Pri sicer skromni ponudbi daljših potovanj so cene lahko presegle 1000 evrov.

Sklep

Avstrija je kljub relativni majhnosti ena od turistično najbolj pomembnih držav na svetu. Država je tradicionalno priljubljena destinacija tudi za slovenske turiste, ki jo obiskujejo zaradi raznovrstnih možnosti zimskih in poletnih športno-rekreativnih dejavnosti v naravi ter mnogih kulturnih in zgodovinskih znamenitosti, zagotovo pa tudi zaradi njene bližine. Priljubljenost Avstrije se med slovenskimi turisti vseskozi povečuje. V dvanajstletnem primerjalnem obdobju se je število slovenskih gostov povečalo za 110 %. Kljub temu je delež slovenskih turistov med tujimi obiskovalci skoraj zanemarljiv, tako na državni ravni (leta 2012 je bil delež slovenskih turistov 0,5 %) kot na deželni (delež slovenskih turistov na Koroškem je dosegal 1,9 %, na Štajerskem pa 1,2 %) (medmrežje 3).

Med izsledki analize spletne ponudbe slovenskih turističnih agencij lahko izpostavimo dejstvo, da je glavnina turistične ponudbe (več kot 95 %) v poletni sezoni omejena na organizacijo izletov, ki trajajo dan ali dva (87,4 %) in so cenovno široko dostopni ter usmerjeni predvsem na različne turistične destinacije mesta Dunaja ter zveznih dežel Koroške in Salzburške. V našete tri administrativne enote je bilo osredotočenih skupno 73,4 % analiziranih turističnih storitev, leta 2012 pa so privabile skoraj dve tretjini (65 %) obiskovalcev iz Slovenije.

Med izzivi za prihodnje raziskovanje lahko izpostavimo potrebo po izvedbi dolgoročneje raziskave spletne turistične ponudbe slovenskih agencij, ki bi jo izvedli v več presečnih obdobjih med letom. Takšna študija bi nedvomno podala celovitejšo sliko tako o prostorski osredotočenosti turistične ponudbe v Avstriji, namenjeni slovenskim turistom, kot tudi o njeni intenzivnosti v zimski oziroma poletni turistični sezoni.

Viri in literatura

1. Gosar, A. 1999: Zrno do zrna pogača, kamen na kamen (turistična) palača: nadnacionalna raba naravnih in kulturnih virov – temelj sonaravnega turističnega razvoja ob tromeji Italije, Avstrije in Slovenije. Melikovi geografski dnevi: Sonaravni razvoj v slovenskih Alpah in sosedstvu, mednarodni strokovni posvet, program, povzetki, vodnik. Ljubljana.
2. Kerma, S., Koderman, M., Salmič, S. 2009: Turisti iz Slovenije u Hrvatskom Primorju: obilježja i prostorni raspored turističkog prometa i internetske turističke ponude. Geoadria 14-2. Zadar.
3. Koderman, M., Kerma, S. 2010: Značilnosti organiziranih potovanj turistov iz Slovenije v Bosno in Hercegovino. Annales, Series historia et sociologia 20-1. Koper.
4. Medmrežje 1: http://share.pdfonline.com/1b2aadcdff16436bba7d5bbcf588bacf/unwto_highlights13_en_lr.htm (21. 7. 2013).
5. Medmrežje 2: http://www.gzs.si/katalogi/zacetna_stran_kataloga.asp?kat=029&jezik=slo (1. 8. 2013).
6. Medmrežje 3: http://www.statistik.at/dynamic/wcmsprod/idcplg?IdcService=GET_NATIVE_FILE&dID=143978&dDocName=071425 (15. 7. 2013).
7. Medmrežje 4: <https://www.stat.si/doc/statinf/21-SI-082-1201.pdf> (12. 7. 2013).
8. Medmrežje 5: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5531 (12. 7. 2013).
9. Medmrežje 6: <http://statcube.at/superwebguest/login.do?guest=guest&db=detouextkal> (12. 7. 2013).
10. UNWTO 2005: Yearbook of tourism statistics: data 1999–2003, Vol. 1: A–L. Madrid.
11. UNWTO 2008: Yearbook of tourism statistics: data 2002–2006. Madrid.
12. UNWTO 2013: Yearbook of tourism statistics: data 2007–2011. Madrid.

Ukrajinska kriza

Ukraine crisis

IZVLEČEK

Ukrajina kot del tako imenovane vmesne Evrope se je znašla v primežu notranjih vrenj in geopolitičnega tekmovanja med velesilami. Jedro ukrajinske krize je odraz notranjih neravnovesij v ukrajinski družbi, toda vzroke za njen nastanek je treba iskati v geopolitičnem položaju in razvojnih značilnostih Ukrajine.

Ključne besede: politična geografija, geopolitika, politična kriza, Ukrajina.

ABSTRACT

Ukraine is experiencing internal rebellion and it became a polygon for geopolitical rivalry between great powers. The core of today's Ukraine crisis is the reflection of internal imbalances in Ukrainian society, but causes for its manifestation can be found in geopolitical location and development characteristics of Ukraine.

Keywords: political geography, geopolitics, political crisis, Ukraine.

Avtor besedila:

JERNEJ ZUPANČIČ, dr. geog.

Oddelek za geografijo Filozofske
fakultete Univerze v Ljubljani

Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana

E-pošta: jernej.zupancic@ff.uni-lj.si

Ukrajinska kriza zaposluje politike, diplomate, vojaške stratege, gospodarstvenike in novinarje. Potem ko se je po dobrem desetletju konca medetničnih spopadov na Balkanskem polotoku zdelo, da je epizoda vojn na evropskih tleh zaključena, je ukrajinsko-ruski spor izpostavil povsem realpolitična razmišljanja, ki so jih v kontekstu ameriških in evropskih odzivov hitro poimenovali »nova hladna vojna«.

Ukrajinska kriza ni nov pojav, temveč le nadaljevanje politično-teritorialnega drobljenja »vmesnih ozemelj« med strateškimi bloki. Potem ko se je Rusija morala soočiti najprej z razpadom svojega sovjetskega imperija in odreči prednosti vodilne države geopolitičnega »vzhodnega« bloka, se umakniti z Balkana in je »arabska pomlad« v zadnjih letih odnesla večino bivših strateških zaveznic v arabsko-mediteranskem loku, so območja Kavkaza, Ukrajine in Centralne Azije tista strateška vozlišča, na katerih prihaja do lokalnih učinkov globalnega strateškega tekmovanja med zahodno in vzhodno geopolitično hemisfero. Toda razlogi ukrajinske konfliktualizacije so tudi globoko interni, specifično ukrajinski, tako etnični, politični kot socialni. Precejšnja vloga pri tem ima tudi razmera nespretno evropsko (Evropska unija) in predvidljivo ameriško odzivanje na krizo.

Ozemlje Ukrajine je del tako imenovane vmesne Evrope (Tunjic 2004), za katero sta značilni stičnost in prehodnost. V nasprotju z enoličnostjo naravnogeografskih potez je družbe-

na realnost te države izjemno raznolika. V preteklosti je bilo tamkajšnje ozemlje selitveni koridor, prek katerega so pritiskala številna ljudstva (Avari, Huni, Komani, Pečengi, Madžari, Bolgari in drugi). Na začetku moderne dobe je pripadalo trem velikim silam: turški na jugu, habsburški na zahodu in ruski na vzhodu. Toda v vseh treh je bilo frontier - ozemlje na meji. Večino današnje Ukrajine je postopoma osvojila Rusija in jo zadržala v teh okvirih do razpada Sovjetske zveze leta 1989.

Zahodni predeli, ki so bili do leta 1918 vključeni v habsburško monarhijo, so doživljali soroden etnični razvoj kot narodi srednje in zahodne Evrope, večji vzhodni pa imajo predvsem rusko etnopolitično izkušnjo (Kappeler 1992). Zato je sedanjost vzhodno – zahodno polarizacijo Ukrajine treba vsaj deloma razumeti tudi kot posledico preteklih političnih delitev. Poleg tega so bili zlasti vzhodni predeli izdatno rusificirani v fazi nagle industrializacije. V industrijska jedra današnje vzhodne Ukrajine so prihajali doseljenci iz vseh delov sovjetskega imperija, s čimer so utrjevali sovjetski, pravzaprav ruski etnični značaj. Sovjetizacija je bila nasilna, saj je bil poseg proti premožnim »kulakom« in kozaškim družinam uperjen v prvi vrsti proti nosilnemu sloju ukrajinske etnične identifikacije. V letih 1932–1933 je zaradi lakote umrla dobra petina Ukrajincev (*holodomor*), v izpraznjene predele pa so naselili največ Rusov (Kuzio 1998, 14). Po drugi svetovni vojni so razselili Nemce, Poljake in Krimске Tatare.

Jedro ukrajinske krize je odraz notranjih neravnovesij v ukrajinski družbi. Napete socialne razmere, izjemna revščina in neuspela tranzicija iz real-socialističnega v neoliberalni model družbenega in gospodarskega razvoja so osiromašile že tako revno ukrajinsko prebivalstvo. Stopnjevala se je socialna stiska, v fazi svetovne gospodarske krize pa se je močno zmanjšal tudi dotok kapitala od sodobne ukrajinske diaspore. Politični razvoj je bolj kot kjerkoli obdržal stare partijske strukture, ki so postale nosilci gospodarske in politične moči. Politična opozicija je imela premalo izkušenj, zato je ob stopnjevanju socialne stiske pričakovano posegla po nacionalističnih prijemih. To je zlasti v vzhodnih delih države sprožilo odpor ruskega in proruskega prebivalstva, pri čemer ne kaže prezreti zelo značilnega vzorca ruskih intervencij.

Čeprav ni veliko neposrednih dokazov, je precej verjetno, da je etnično polarizacijo generirala – posredno in neposredno – prav ruska stran. Na ta način je mogoče najhitreje in najlažje doseči gospodarsko oslabitev, osamitev in končno tudi politično-teritorialno drobljenje. Tako je prvotna socialna dimenzija dobila oprijemljive elemente medetničnega rusko-ukrajinskega spopada. V to igro so zatem vstopile ruske sile. Posledica so paradržavni teritoriji – tipičen pojav večine sodobnih kriznih in postkriznih območij (takšna ozemlja so Pridnestrska republika in Gagauzija v Moldaviji, Turška republika severni Ciper, nekdanje »krajine« na Hrvaškem, Južna Osetija, Abhazija in Adžarija v Gruziji in Gorski Karabah v Azerbajdžanu). S tem se posredno destabilizirajo tudi širša zaledja.

Rusija je po letu 1989 nenehno doživljala regresijo. Osamosvojitve vrste držav je zmanjšala njeno moč in vpliv. Vse tri baltiške države so pristale v Evropski uniji in zvezi NATO, Rusija je morala bolj ali manj dokončno opustiti svoje načrte na Balkanu, srednjeazijske države se vse bolj navezujejo na države islamske kulturne tradicije, na mednarodnem prizorišču pa sta jo gospodarsko prehiteli Kitajska in Indija. Z verigo prevratov v državah arabsko-mediteranskega loka je Rusija v manj kot desetletju izgubila večino svojih zaveznic. Rusiji ostaja položaj vojaške sile, ki se gospodarsko naslanja predvsem na izvoz energentov in surovin. Vse to je suhoparen povzetek ruskega strateškega dogajanja, ki dokazuje bolj ali manj sistematično omejevanje ozemeljsko največje svetovne države. Za nameček je doživela tudi ovire pri strategijah energetskega povezovanja z Evropo (Južni in Severni tok), kar avtomatično povečuje strateške prednosti in s tem konkurenčnost turškega kopenskega mostu, s tem pa se seveda zmanjšujejo ruske prednosti (Kalicki in Goldwyn 2005).

Druga plat medalje je odgovor Evropske unije in Združenih držav Amerike kot ključnih dejavnikov uravnoveženja ukrajinsko-ruskega spora. Medtem ko je evropska perspektiva Ukrajine z nadaljevanjem konfliktualizacije bolj ali manj iluzorna, je za ameriške interese bolj odločilno potiskanje ruske vojaške moči proti vzhodu, ali pa – kakor kaže primer Kaliningrada – njena osamitev in izolacija (Lacoste 2009, 101). Po razpadu blokvske razdelitve sveta je bilo več kot očitno širjenje zahodne politične, kulturne in vojaške hemisfere proti nekdanjih ruskim strateškim conam, kar pa so ruski strategji zlahka prepoznali kot nadaljevanje logike »obkoljevanja« Rusije in s tem njene kontinentalizacije. Zato je ponovna vzpostavitev ruske suverenosti nad polotokom Krim v prvi vrsti pragmatičen odgovor na rusko strateško stisko, a nič manj zgovorna demonstracija pripravljenosti branjenja ozemelj, ki jih država smatra kot rusko interesno sfero. Zelo podoben odziv je ponudila že leta 2008 z intervencijo v Južni Osetiji. Na ta način se robni (mejni) prostor ruskega soselstva oblikuje v niz odvisnih ozemelj.

Viri in literatura

1. Kalicki, J. H., Goldwyn, D. L. (ur.) 2005: Energy & security. Toward a new foreign policy strategy. Washington.
2. Kappeler, A. 1992: Rußland als Vielvölkerreich. Entstehung, Geschichte, Zerfall. München.
3. Kuzio, T. (ur.) 1998: Contemporary Ukraine. Dynamics of Post-Soviet Transformation. New York.
4. Lacoste, I. 2009: Geopolitique. La longue histoire d'aujourd'hui. Paris.

Temeljni raziskovalni projekt – Vzorci prilagajanja človekovih dejavnosti spremembam v okolju po zadnjem glacialnem maksimumu v Sloveniji

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani od poletja 2011 vodi triletni temeljni raziskovalni projekt, ki je zasnovan izrazito interdisciplinarno. Glede na to, da so raziskovalne aktivnosti usmerjene v preučevanje spreminjanja okolja v Sloveniji po zadnjem višku poledenitve (LGM), so v projektno skupino vključene raziskovalke in raziskovalci Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (Oddelek za geografijo, Oddelek za arheologijo in Oddelek za psihologijo), Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani (Oddelek za geologijo), Geološkega zavoda Slovenije, Inštituta za arheologijo ZRC SAZU in francoskega inštituta CEREGE.

Cilji raziskovalnega projekta so preučitev dinamike razvoja površja po LGM-ju (deglaciacija, aktivna tektonika, pobočni procesi), vzpostavitev arhivov hitrih podnebnih sprememb v

holocenu, preučitev dinamike razvoja poznoglacialne in holocenske vegetacije v jugovzhodnih Alpah, osvetlitev pojavnosti izrednih vremenskih dogodkov in njihovih posledic v okolju v preteklosti ter trendov spreminjanja podnebja v zadnjih 150 letih, analiza in interpretacija razvoja poselitve in razvoja človekovih dejavnosti v Sloveniji v holocenu v povezavi s ključnimi spremembami naravnega okolja, opredelitev vzorcev prilagajanja človeka spremembam v geografskem okolju z vidika poselitve, kmetijstva in rabe tal, turizma in rekreacije tudi s pomočjo historičnih izkušenj ter izdelava scenarijev prilagajanja na spremembe v geografskem okolju v prihodnosti na podlagi prepoznane dinamike sprememb v okolju, preteklih vzorcev prilagajanja in načinov zaznavanja, pričakovanih tehnoloških, vrednotnih in drugih sprememb ter človekove pripravljenoosti na spremembe.

Slika 1: Terensko delo na območju Doline Triglavskih jezer (foto: Irena Mrak).

Slika 2: Bočni morenski nasip Bohinjskega ledenika na območju planine Slamniki (foto: Irena Mrak).

Lega Slovenije na stiku velikih evropskih naravnogeografskih makroregij ter njeno razgibano in dinamično površje sta dva osnovna razloga, ki sta v preteklosti človeku predstavljala glavno oviro pri poselitvi in pri razvoju različnih dejavnosti. Poznavanje sprememb podnebja, razvoja površja in posledično hidrografske mreže ter rabe tal na eni strani ter poznavanje razvoja poselitve in človekovih dejavnosti na drugi strani omogoča razumevanje odvisnosti človeka od pogojev v geografskem okolju, hkrati pa odkriva načine njegovega prilagajanja spremembam v okolju. Niz preteklih klimatskih anomalij in dinamike razvoja površja je dober indikator klimatskih dinamik in nasploh preoblikovanja naravnega okolja Slovenije v prihodnosti. Prav pogled v prihodnost v obliki scenarijev prilagajanja in načrtovanja človekovih dejavnosti je dodana vrednost potekajočega projekta.

Raziskava zahteva kompleksen interdisciplinaren pristop, ki upošteva različna obstoječa znanja in združuje različne metodološke pristope, ki so večinoma ozko vezani na posamezne problematike znotraj okvira raziskave. Z razvojem znanosti metodološki pristopi postajajo vse bolj raznoliki, hkrati pa tudi bolj natančni v smislu pridobivanja vse bolj konkretnih absolutnih števil (npr. starosti dogodkov, obsega, lokacije...). Prav novi metodološki pristopi pri preučevanju razvoja površja v odvisnosti tako od spreminjanja podnebja, kot tudi od aktivne tektonike npr. omogočajo boljše in predvsem natančnejše rezultate (absolutne datacije pojavov), ki dodatno podprejo ali pa ovržejo pretekla spoznanja. Rezultate projekta lahko pričakujemo v drugi polovici leta 2014 in v naslednjih letih, objavljeni pa bodo tako v znanstveni kot tudi strokovni literaturi.

Irena Mrak

Andrej Bandelj, Primož Pipan: Videmsko

2014. *Vodniki Ljubljanskega geografskega društva. Ljubljana, Ljubljansko geografsko društvo, Založba ZRC, 210 strani.*

Pri Založbi ZRC je v zbirki *Vodniki Ljubljanskega geografskega društva* izšla knjiga z naslovom *Videmsko*. Avtorja Andrej Bandelj in Primož Pipan sta pripravila zbirko desetih geografskih opisov ter priporočenih poti po slovenskem zamejstvu v Italiji, ki sta jih v okviru ekskurzij Ljubljanskega geografskega društva med marcem 2010 in novembrom 2012 tudi sama vodila.

Beneška Slovenija predstavlja prehod iz Furlanskega nižavja proti Julijskim Alpam. Po besedah avtorjev je za te obmejne kraje med Julijskimi in Karnijskimi Alpami na severu ter Jadranskim morjem na jugu značilna skrivnostna odmaknjenost, kateri Slovenci dodajajo močan kulturni pečat. V preteklosti se je Videmsko soočalo s raznarodovalnim pritiskom in izseljevanjem, prizadeli sta ga obe svetovni vojni in potres leta 1976. Pokrajina je še vedno slabše prometno dostopna, prisotna sta depopulacija in staranje prebivalstva.

V vodniku so predstavljene naslednje doline: Kanalska dolina, Karnija, Rezija, Terske in Nadiške doline. Večja središča na tem območju so Tolmezzo, Videm (*Udine*) in Čedad (*Cividale del Friuli, Cividât*).

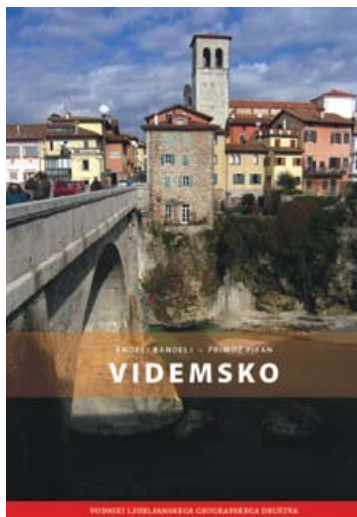
Nadiške doline, nad katerimi se dvigata Matajur in Kolovrat, se pri Špetru

Slovenovu (*San Pietro al Natisone*), središčnemu kraju ob Nadiži, kjer je dvojezično šolsko središče, zlijejo v eno in odprejo v široko ravan Furlanije. Mesto Čedad, skozi katerega teče Nadiža, po zapisu avtorjev tega vodnika velja za srce Beneške Slovenije in je zaradi langobardske dediščine pod UNESCO-vo zaščito. Za ljubitelje narave je v bližini možen ogled Landarske jame.

Beneški Slovenci so si Matajur izbrali za svoj simbol. Nanj se je možno povzpeti peš, s kolesom ali celo (skoraj do vrha) z avtomobilom. Sončna lega in pašništvo sta bila razloga za naselitev visoko po pobočjih, kjer so vasi do danes ostale slovenske, a malo naseljene. Državna meja je speljana tako, da se slovensko državno ozemlje vrha samo dotakne. Ena od pomembnih osebnosti, ki so zaznamovali te kraje, je zamejski pesnik in narodni buditelj Ivan Trinko.

Robidišče je najzahodnejše naselje v Republiki Sloveniji, ki do potresa leta 1976 ni imelo cestne povezave z Breginjskim kotom in preostalo Slovenijo. Naselje je poznano po krošnjarih. Nekaj domov izseljencev (predvsem v Belgijo) je po prvotni podobi preurejenih v počitniške hiške. Za pohodnike zanimiva je suha dolina oziroma soteska Pradol (*Valle di Pradolino*), kjer je včasih potekala pešpot iz Breginjske doline proti Beneški Sloveniji.

Terske doline so ozke in globoko vrezane med hribovja Beneške Slovenije. Pogorje spada med najbolj namočena območja v Alpah, v vasi Zavrth, kjer je kraško območje, pa so odkrili jame in

brezna. Osrčje Terskih dolin pripada občini in istoimenskemu kraju Bardo. Viljem Černo, zamejski rojak, profesor in pesnik si v teh krajih prizadeva za ohranjanje slovenstva. Življenje v teh vaseh je prikazano v Etnografskem muzeju.

Videm je geografsko središče Furlanskega nižavja, predstavlja srce avtonomne dežele Furlanije in je središče Videmske pokrajine, kjer poleg Italijanov živijo še Furlani, Slovenci in Nemci. Mesto je znano po beneški arhitekturi.

Rezija, ki je v Sloveniji poznana predvsem po rezijanskih plesih in živalskih pravljicah zbranih v knjigi »Zverinice iz Rezije«, je naravnogeografsko najbolj odmaknjen del slovenskega etničnega ozemlja. V vasi Ravanca so muzej rezijanske kulture, kulturni dom in uprava naravnega parka, vas Solbica pa je poznana po brusaštvu.

Kanalska dolina poteka po geološko pomembnem savskem prelomu v značilni smeri vzhod-zahod. Vode Kanal-

ske doline odtekajo v dve povodji: jadransko in črnomorsko. Svete Višarje (*Monte Santo di Lussari*) so romarsko središče treh narodov in štirih jezikov, pozimi smučišče, poleti priljubljene pri planincih. Ukve predstavljajo najbolj slovensko vas Kanalske doline, vredna ogleda pa so tudi Belopeška jezera in soteska Ziljice.

Karnija se kljub svoji oddaljenosti uveljavlja kot turistom prijazno območje. Imenuje se po keltskem ljudstvu Karni, ki so to območje poseljevali pred prihodom Rimljanov.

Avtorja vodnika sta v desetih predlaganih ekskurzijah umetelno in podkrepljeno s slikovnim gradivom vključila fizično- in družbenogeografski opis Videmskega ter zanimive točke ob poti. V knjigi predstavljeno pretežno hribovito območje ima zaradi naravnih lepot in kulturne dediščine močan potencial za razvoj naravi prijaznega turizma in je zanimivo za aktivno preživljanje prostega časa. Odprta meja med Slovenijo in Italijo zato ponuja dodatne možnosti za razvoj teh krajev.

Knjigo lahko kupite pri Založbi ZRC.

Lucija Lapuh

Delovanje geografskih društev v letu 2013

Društvo mladih geografov Slovenije

Namen Društva mladih geografov Slovenije je organizacija geografskih dogodkov in druženja tudi izven okvira študija geografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Da bi dosegli ta namen, smo tudi v letu 2013 nadaljevali s tradicionalnimi dejavnostmi društva ter uvedli nekatere nove. Trudimo se vzbuditi geografsko zanimanje pri članih ter jih spodbuditi, da tudi sami organizirajo katerega izmed dogodkov. Konec leta 2013 je društvo štelu 130 članov.

Februarja smo izdali Zbornik 16. geografskega raziskovalnega tabora, ki je julija leta 2012 potekal v Brežicah. Skoraj istočasno je izšel tudi težko pričakovani Zbornik 15. geografskega raziskovalnega tabora iz leta 2011, ki je potekal v Žužemberku.

Konec februarja je bil na sporedu tradicionalni motivacijski vikend, tokrat v dolini Radovne blizu Mojstrane. Na njem se predvsem novi člani seznanijo z delovanjem društva in z možnostmi sodelovanja na dogodkih. Na motivacijskem vikendu so potekale delavnice, del motivacijskega vikenda pa sta bila ekskurzija po bližnji okolici ter potopisno predavanje.

V začetku aprila smo skupaj z Društvom geologov organizirali geografsko-geološki tabor, ki je potekal tri dni v Mežici. Tabora se je udeležilo 15 članov iz vsakega društva.

Vsak član našega društva postane tudi član združenja EGEA (European Geography Association for Students

and Young Geographers), ki je velika evropska skupnost mladih geografov, saj šteje 94 entitet iz 27 držav. Članstvo vsakemu omogoča udeležbo na številnih mednarodnih kongresih in drugih dogodkih po Evropi. Tako so se naši člani lani udeležili kongresov v Berlinu, Nemčija (kongres Zahodne regije), v Barceloni, Španija (kongres Evromediterranske regije), v Tveru, Rusija (kongres Vzhodne regije), ter v Varšavi, Poljska (letni kongres). Srečanje študentov geografije iz balkanskih držav Balkanijada je lani potekalo v bližini Zadra na Hrvaškem. Člani so se udeležili tudi seminarja Balaton 3.0 ob Blatnem jezeru na Madžarskem, Karst seminarja v Apusenih (Romunija), Bunker vikenda v okolici Berna v Švici, Trondheim Winter Weekend-a v Rorosu na Norveškem in drugih podobnih dogodkov v tujini.

Za mednarodno geografsko publiko smo organizirali EGEA Fundraising training. Ta je potekal v začetku decembra v Hrvatinih v Slovenski Istri. Društvo je uspešno organiziralo tudi mednarodni tridnevni dogodek Summerfest, kjer smo konec junija skupaj z drugimi člani EGEE praznovali 15. obletnico društva. Nastanjeni smo bili v Rakovem Škocjanu, družili pa smo se na ekskurzijah, delavnici in športnih igrah.

V začetku julija je potekal že 17. geografski raziskovalni tabor, tokrat v Škofji Loki. Namen taborov je raziskava družbeno- in fizičnogeografskih značilnosti ter razvojnih problemov na izbranem območju.

V lanskem koledarskem letu so se zvrstila tudi številna potopisna predavanja, ki so potekala ob torkih zvečer v prostorih Filozofske fakultete v Ljubljani. Potopisna predavanja so pripravili člani društva, ki so se vrnili iz potovanja. V sodelovanju z Ljubljanskim geografskim društvom z enim potopisom letno gostujemo tudi pri njih – tokrat s potopisom iz Indonezije.

Vsako leto izdamo dve številki društvenega časopisa GeoMix, eno v decembru in eno v maju. V njem so objavljeni prispevki članov, ki obravnavajo najrazličnejše geografske tematike, v vsako številko pa svoj članek prispevajo tudi nekateri profesorji, ki jih povabimo k sodelovanju, da oblikujejo vsebine iz vodilne teme posamezne številke. Vsak član prejme po en izvod, Ljubljansko geografsko društvo, s katerim zelo dobro sodelujemo, pa je odkupilo izvode decembrske številke za svoje člane. Decembrska številka je bila jubilejna in nekoliko praznično obarvana, saj GeoMix izhaja že jubilejno 20. leto.

V okviru vsakoletne ekskurzije, ki jo društvo pripravi za člane Ljubljanskega geografskega društva, smo se odpravili na Goričko. Poleg tega je bila skozi vse leto organizirana kopica drugih dogodkov, med drugim pohod na Debelo peč, vrsta enodnevnih ekskurzij in tematska predavanja.

Tik pred novim letom smo organizirali srečanje vseh mladih geografov iz Slovenije. Potekalo je v središču Ljubljane. Prišli so člani EGEE Koper,

pridružili pa so se nam tudi geografi iz Gradca in Zagreba.

Upravni odbor Društva mladih geografov Slovenije

Društvo učiteljev geografije Slovenije

Društvo učiteljev geografije Slovenije (DUGS) je tudi v letu 2013 delovalo kot stanovsko strokovno društvo.

Osnovne dejavnosti društva so predavanja, ekskurzije, organizacija okroglih miz, izvedba taborov, založništvo, organizacija tekmovanj in natečajev, strokovna srečanja in druženja, zbiranje gradiv, podelitev priznanj.

Za nemoteno delovanje skrbijo sekcije društva:

1. Sekcija za ekskurzije in srečanja, koordinatorji Kunaver-Cigler-Bratec Mrvar;
2. Sekcija za projektno delo, koordinator Igor Lipovšek;
3. Sekcija za strokovno delovanje in mednarodno sodelovanje, koordinatorji: Kolnik-Resnik Planinc-Kunaver;
4. Sekcija za sodelovanje z drugimi društvi, koordinatorica Nevenka Cigler;
5. Sekcija za IKT in pouk geografije, koordinator Mirsad Skorupan;
6. Sekcija za priznanja DUGS, koordinator Igor Lipovšek;
7. Zgodovinska sekcija, koordinatorja Kunaver-Bratec Mrvar.

Društvo ima svojo spletno stran (<http://www.drustvo-dugs.si/>), ki jo ureja Mirsad Skorupan. Spletno stran redno osvežujemo in urejamo.

Predsednik društva je še naprej Rožle Bratec Mrvar, tajnica Lea Nemeč in blagajnik Mirsad Skorupan.

Konec marca smo izvedli že tradicionalno Kocenovo soboto s pohodom, strokovnimi predavanji in druženjem. Letos smo začeli tudi s priporočili novih geografskih didaktičnih učil, ki jih izvaja komisija dolgoletnih učiteljev praktikov, ki deluje znotraj našega društva.

V drugi polovici oktobra smo izvedli že 9. tabor učiteljev geografije, ki se je tokrat odvijal na Notranjskem in je vključeval tudi ekskurzijo po Cerknškem jezeru in njegovi okolici. Izvedli smo tudi občni zbor in se preselili na Parmovo ulico 33. Sodelovali smo tudi pri rednem delu Zveze geografov Slovenije. Vse dejavnosti smo izpeljali predvsem s prostovoljnimi delom članov društva. Večje stroške smo imeli smo z našim taborom, ki smo ga spet izvedli v sodelovanju z Zavodom za šolstvo.

Rožle Mrvar Bratec

Gorenjsko geografsko društvo

Dejavnosti v letu 2013:

14. 2.: obisk na Gimnaziji Škofja Loka – ogled nove zbirke kamnin (Vili Podgoršek, Jožica Grohar in Ivica Krek)
27. 4. – 4. 5.: geografska ekskurzija v Nemčijo in na Češko (Janina Šifrer in agencija Alpetour; 44 udeležencev)
8. 6.: ekskurzija v dolino Glinščice (Franci Benedik; 42 prijavljenih)
21. 9.: ekskurzija v dolino Baške grape, Čepovan in Trebušo (Marjan Luževič; 19 prijavljenih)

3.-5. 10.: zborovanje slovenskih geografov na Bledu - pomoč pri organizaciji in izvedbi (Nevenka Cigler, Marjan Luževič)

21. 11.: predavanje o problematiki namakanja kmetijskih zemljišč (dr. Marina Pintar)

19. 12.: predavanje o gorah Črne Gore in pripravljani sestank za majsko ekskurzijo v Bolgarijo (Marjan Luževič)

Marjan Luževič

Ljubljansko geografsko društvo

1. Ekskurzije

Enodnevne ekskurzije:

- april: Celovec z Gosposvetskim poljem (Andrej Bandelj)
- maj: Beljak s koroškimi jezeri (Andrej Bandelj)
- junij: Ziljska dolina (Andrej Bandelj)
- september: Narodni park Nockberge (Jože Mihelič)
- oktober: Zahodno Goričko in njegov turistični potencial (Martina Košar)
- november: Trst in njegovo podzemlje (Franc Malečkar)

Kratke ekskurzije:

- april: Spominski park Navje (Peter Krečič)
- maj: Po sledih rimske Emone (Marjeta Šašel Kos)
- september: Kolo, 5200 let (voden ogled razstave v Mestnem muzeju Ljubljana: Anton Velušček)

Prvomajska ekskurzija na Japonsko zaradi premajhnega zanimanja članov društva ni bila izvedena.

2. Predavanja

- januar: Gruzija – dežela pristnih, ponosnih in gostoljubnih ljudi (Gal Kušar)
- februar: Indonezija – dežela nešte-
tih nasprotij (Jurij Krajčič, Andreja Dintinjana)
- marec: Kakšne barve je Afrika pri ekvatorju? (Albert Koilar)
- april: Nosači pod goro K2 (Irena Mrak)
- oktober: Iran 4x4 – spoznavanje skrivnosti Perzije po neustaljenih poteh (Leni Ozis, Nejc Trpin)
- november: Butan – zadnje himalajsko kraljestvo (Andrej Paušič)
- december: Aljaska skozi moje oči (Petra Draškovič)

3. Geografski večeri

Spomladanska večera sta bila posvečena kraškemu podzemlju:

- marec: Jama Bestažovca in njene neolitske slike (Andrej Mihevc, Anton Velušček)
- april: Izjemno bogastvo podzemeljskega živalstva Dinaridov – izziv za raziskovanje in varstvo (Maja Zagmajster)

Jesenska večera sta bila bolj raznolika:

- oktober: Svetlobno onesnaževanje (Matic Smrekar)
- november: Pozor! Kamenje pada! Padci teles na Zemljo in njihov vpliv na življenje (Igor Žiberna)

4. Sodelovanje z drugimi društvi

V letu 2013 smo nadaljevali uspešno sodelovanje z Društvom mladih geografov Slovenije. Našim članom in članicam smo tako ponovno posredovali izvode prednovoletne številke glasila GEOMix ter v sodelovanju s

študenti pripravili eno predavanje in ekskurzijo. Smo tudi med najaktivnejši člani Zveze geografov Slovenije in prisotni v vseh njenih organih.

5. Založništvo

V letu 2013 Ljubljansko geografsko društvo ni izdalo nobene publikacije.

6. Članstvo in obveščanje

V letu 2013 so potekale običajne akcije pridobivanja novih članov in članic ter obveščanja o delovanju društva. Tako še vedno vabimo k včlanitvi vse nove diplomante in diplomatke Oddelka za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da se nam vsako leto pridruži nekaj diplomantov, kar zagotavlja pomladitev društvenih vrst in spodbuja k nadaljevanju akcije.

Člani so bili v preteklem letu o dejavnostih društva obveščeni s skupno petimi rednimi obvestili poslanimi preko elektronske ali navadne pošte. Neposredno po izidu so prejeli tudi

vse številke Geografskega vestnika in Geografskega obzornika, dodatno pa še Geomix. Redno obveščanje članov poteka tudi preko društvenih spletnih strani ter objav na Geolisti, v geografskih revijah in drugih medijih.

7. Delo Izvršnega odbora Ljubljanskega geografskega društva

Izvršni odbor Ljubljanskega geografskega društva se je sestajal vsak mesec in opravil predvidenih 10 rednih sej. Poleg rednih mesečnih sej poteka stalna in obsežna komunikacija med člani Izvršnega odbora tudi po sodobnih elektronskih poteh. V letu 2013 so zaradi izrednih razmer nastopile kratkotrajne težave z delovanjem Izvršnega odbora društva, a smo jih uspešno prebrodili. Delo vseh članov in članic Izvršnega odbora je vseeno potekalo dokaj nemoteno in kljub težavam ga ocenjujemo za uspešno. Še vedno je namreč potekalo odgovorno ter v skladu z vsemi pravili in statutom društva.

Blaž Repe

Župnik Valentin Gotthard med razlago udeležencem ekskurzije v Dješkah na Koroškem (foto: Silvo Bizjak).

Diplomanti geografije v letu 2013

Leta 2013 je na vseh treh slovenskih oddelkih za geografijo diplomiralo 178 diplomantov, 4 diplomanti pa so končali drugostopenjski študij. Največ študentov je končalo prvo stopnjo bolonjskega študija (57,1 %). Razmerje med diplomanti starih študijskih programov in bolonjskih študijskih programov po posameznih oddelkih za geografijo si lahko ogledate v spodnji preglednici.

Oddelok	Stari študijski programi	Prvostopenjski bolonjski študij	Drugostopenjski bolonjski študij	Skupaj
Oddelok za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani	59	66	/	125
Oddelok za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem	4	9	4	17
Oddelok za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru	15	25	/	40
Skupaj	78	100	4	182

Oddelok za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

V letu 2013 je na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani diplomiralo 59 študentov po starem programu, 65 študentov pa je zaključilo prvo stopnjo bolonjskega študijskega programa.

Med prejemniki Prešernove nagrade Filozofske fakultete v Ljubljani za študijsko leto 2012/2013 so bili tudi trije diplomanti Oddelka za geografijo. Tomaž Gorenc je prejel nagrado za diplomsko delo Vloga naravnih virov v socialno-ekonomskem razvoju Angole (mentorja: doc. dr. Katja Vintar Mally in red. prof. dr. Dušan Nečak), Urban Jensterle je prejel nagrado za diplomsko delo Geografska analiza energetske oskrbe in potenciala za rabo sončne energije na planinskih postojankah Triglavskega narodnega parka (mentor: red. prof. dr. Dušan Plut), Luka Snaj pa je prejel nagrado za diplomsko delo Geoinformacijska podpora iskanju površin ugodnih za postavitev

začasnih bivališč v primeru potresa na območju Mestne občine Ljubljana (mentor: doc. dr. Blaž Repe, somentor: izr. prof. dr. Karel Natek).

Priznanje Oddelka za geografijo za študente za najboljša diplomska dela in zaključne seminarske naloge v študijskem letu 2012/2013 so prejeli Simon Koblar, Damjan Komel, Matej Mihelin, Nejc Pozvek, Nina Prelog, Ana Seifert, Borut Stojilković, Jure Tičar in Simon Zakovšek.

V nadaljevanju so naštetna imena diplomantov, naslovi njihovih diplomskih del (star program) oziroma zaključnih seminarskih nalog (bolonjski program) ter imena mentorjev.

1. Diplomanti po starem programu (enopredmetni in dvopredmetni študij geografije)

BEVC Kristijan: Modeliranje poplav na izbranih območjih v Sloveniji s pomočjo orodja HEC-RAS. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 53058402

CAPUDER Nejc: Moravški osameli kras pri pouku geografije. Mentorja: Uroš Stepišnik, Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52343650

CVAHTE Anja: Interpretacija naravne in kulturne dediščine v Triglavskem narodnem parku in Narodnem parku Fiordland (Nova Zelandija) v luči geografije. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51533154

ČERNJAVIČ Mateja: Razvoj turizma v občini Radenci. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51053922

DREMŠAK Robert: Les: ključna surovina trajnostnega razvoja Slovenije. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52334946

ERJAVEC Nina: Krajinski park Zgornja Idrija in njegov pomen za prebivalce občine Idrija. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51044450

GOBEC Matic: Geografske značilnosti selitev slovenskih športnikov in športnih delavcev. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 53035618

GORENC Tomaž: Vloga naravnih virov v socialno-ekonomskem razvoju Angole. Mentorja: Dušan Nečak, Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 51046754

GRČAR Anja: Maorski kulturni turizem na Novi Zelandiji. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52166242

HOČEVAR Mina: Turizem na kmetiji v mestni občini Ljubljana. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51533922

ILAR Anja: Geografska in zgodovinska analiza Vzhodnega Timorja. Mentorja: Dušan Nečak, Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 52072802

JAKOVAC Nina: Geografske možnosti sonaravne rabe energije in razvoja rekreacije na Kolpi (Vinica - Dragoši). Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51534434

JANŽEKOVIČ Jan: Turizem v Halozah. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51545698

JENSTERLE Urban: Geografska analiza energetske oskrbe in potenciala za rabo sončne energije na planinskih postojankah Triglavskega narodnega parka. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51538018

JEREBIC Mateja: Problematika invazivnih rastlin na primeru Slovenske Bistrice. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52341858

JUSTIN Miha: Prostorska problematika počitniških naselij na primeru naselja Visoko v občini Ig. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52055650

KACIN Matej: Gospodarska uspešnost ekološkega kmetijstva na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijstvo. Mentorica: Barbara Lampič. COBISS.SI-ID 52333154

KARANOVIČ Milena: Okoljska ozaveščenost mladih v mestni občini Ljubljana. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 52111202

KERN Rok: Migracije na Irskem. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 53034082

KLEMENC Jasna: Turizem na Yakushimi = Yakushima ni okeru kankoogyoo. Mentorja: Dejan Cigale, Chikako Shigemori Bučar. COBISS.SI-ID 51216994

KOLAR Boštjan: Geografske možnosti rabe obnovljivih virov energije v občini Brežice. Mentorica Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 51540066

KOLAR-ERAT Timotej: Geografski vzroki spreminjanja kakovosti površinskih vodotokov v Sloveniji. Mentor Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51052130

KOLBEZEN Ira: Plantaže sladkornega trsa v Dominikanski republiki in njihov pomen za socialno varnost prebivalcev Haitija. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 51045218

KRAMAR Nataša: Zasnova tematske turistične poti v občini Solčava. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52109922

KRČ Ines: Ekološko poslovanje slovenskih nastanitvenih objektov na primeru EU znaka za okolje. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52110434

KRIVEC Tomaž: Političnogeografska analiza učinkov odprte meje na primeru občine Sežana. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 51048034

KUMER Peter: Socialno-geografske posledice prostorske segregacije v Belfastu. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 51546978

LAVRIČ Petra: Vloga prometa v turizmu na primeru Indonezije. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52109666

LEBAR Daniel: Vpliv orientacijskega teka na okolje. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 51049058

MEGLIČ Mojca: Okoljski vidik trajnostnega razvoja v urbanističnem načrtovanju. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 53034850

MIOČINOVIČ Nina: Opredelitev kmetijskih zemljišč v zaraščanju za ponovno vključitev v kmetijsko rabo v občini Cerknica. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 51532898

MLJAČ Mirjana: Možnosti za novo namensko rabo nekdanjega površinskega kopa na pobočju Tabora v Sežani. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52332130

MOZETIČ Maja: Regionalni razvoj Južne Italije. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 52063842

MRAK Tanja: Poplavna ogroženost Baške grape. Mentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 51055202

NOVAK Anita: Geografske zasnove sonaravnega razvoja občine Vrhnika. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51054690

OSTROŽNIK Nadja: Geografska primerjava okoljske politike občin Zagorje in Trbovlje. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52380514

PAVLOVIČ Milica: Razvijanje veččin pri pouku geografije v srednjih šolah. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 51535714

PECA Nina: Primerjava izbranih lastnosti kmetijskih in nekmetijskih prsti v katastrski občini Pliskovica. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 53023842

POVŠE Mateja: Proučevanje zaslanjenih prsti slovenske obale. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52341602

POZVEK Nejc: Biogeografska problematika na območju podora pod Velikim vrhom. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52338018

PRELOG Nina: Spreminjanje kulturne pokrajine na Ptujskem polju. Mentorja: Irma Potočnik Slavič, Rok Stergar, somentor: Žiga Zwitter. COBISS.SI-ID 52342370

PREMRN Urška: Možnosti sonaravnega kmetijstva v občini Vipava. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 52342626

REŠEK Žiga: Gozd kot geografski dejavnik v trajnostno-sonaravnem razvoju občine Škofja Loka. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 51548514

ROBEK Vojka: Medpredmetno povezovanje na primeru ekskurzije. Mentorici: Tatjana Resnik Planinc, Jana Kalin. COBISS.SI-ID 52090210

SKUK Magdalena: Učinkovita uporaba vizualnih učil pri pouku geografije v osnovni šoli. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52342882

SKUŠEK Maja: Kolesarjenje kot oblika trajnostnega prometa v občini Grosuplje. Mentorica: Metka Špes, somentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 53056098

SNOJ Luka: Geoinformacijska podpora iskanju površin ugodnih za postavitev začasnih bivaljšč v primeru potresa na območju Mestne občine Ljubljana. Mentor: Blaž Repe, somentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 52056930

ŠKAFAR Janez: Pozidava kmetijskih zemljišč v mestni občini Murska Sobota. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 53057122

ŠMIT Anja: Geografski potencial za sončne elektrarne na Zgornjem Gorenjskem. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52110690

ŠTEFANIČ Sanja: Uporaba interaktivne table pri pouku geografije. Mentorici: Tatjana Resnik Planinc, Jana Kalin. COBISS.SI-ID 52334178

ŠTRUCL Matej: Koncept permakulture kot element načrtovanja trajnostnega razvoja prostora na primeru občine Mozirje. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 51539554

ŠUBELJ Gašper: Pokrajinskoekološke značilnosti miniranih območij v BiH in na Hrvaškem. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 53024098

TRSTENJAK Katarina: Pričakovani vplivi podnebnih sprememb na območju Nature 2000 v obalnem pasu Slovenske Istre. Mentor: Dušan Plut, somentor: Darko Ogrin. COBISS.SI-ID 52101218

VUGRINEC Marko: Geografska analiza prekmurske identitete. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 52111458

ZABUKOVNIK Anita: Ocena prihodnjih potreb po namenski rabi zemljišč za poselitev v Šaleški dolini. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52064354

ZAKŠEK Tamara: Galerija Božidar Jakac kot primer kulturnega turizma. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51532642

ZORETIČ GAJSER Simon: Zelena industrija kot priložnost za slovensko gospodarstvo. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 53034338

ŽAGAR, Robert: Regionalnogeografske značilnosti Narodnega parka Risnjak. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52117602

ŽIBERNA Urška: Panoramski poleti kot oblika turistične ponudbe v Sloveniji. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 51535202

2. Diplomanti po bolonjskem programu: Prvostopenjski univerzitetni študijski program Geografija (eno-predmetni)

BEVCER Miha: Prostorsko vrednotenje trase 3. razvojne osi na odseku med avtocesto A1 in Velenjem. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52640866

BLAJ Jasna: Možnost razvoja železniškega prometa v Sloveniji v luči izboljšanja razmer za potnike in tovor. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 52623970

BLATNIK Špela: Primerjava velikih poplav na Radenskem polju in Dobropolju (Struge). Mentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 52260194

BRLEC Tina: Urbanizacija v Avstraliji. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 51708514

BRVAR Miha: Prostorska analiza ljubljanskih tržnic. Mentor: Dejan Rebernik, somentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 52668258

ČIRIČ Katarina: Geografski učinki hidroenergetske izrabe reke Kolorado. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52630882

FABEKOVIČ Gregor: Geomorfološke značilnosti kraških polj v Liki. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52633954

FRECE Jernej: Geografski vidiki jedrske nesreče Fukušima. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52630626

GLOJEK Kristina: Okoljski vplivi turističnega centra Golte. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 52635490

GOSTONJ Uroš: Primerjava ustaljene in optimalne poti pri dostavi poštne pošiljke. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 52672354

GRABAR Davor: Prostorski vidiki razvoja naselja Ptuj v času gospodarske krize. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52660322

GRAJŠ Staša: Geografski vidiki odlaganja visokotradioaktivnih odpadkov v Sloveniji. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52650338

HOTIČ Marsel: Geomorfološke značilnosti ponikevskega krasa na Gorjancih. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52633442

JENKO Irena: Krizarjenja in slovenski turizem. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52655202

KAHTERAN Anđela: Geografska analiza priseljevanja v Postojno. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 52642658

KLEMENČIČ Katja: Geografski vidiki Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 52642914

KLEMENČIČ Miha: Sodobno spreminjanje podnebja na Gorenjskem in njegove pokrajinske posledice. Mentor: Darko Ogrin. COBISS.SI-ID 52244066

KOBE, Mateja: Vpliv podjetja Revoz na gospodarstvo Dolenjske in Bele krajine. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52640098

KOBLAR Simon: Morfogeneza grbinastih travnikov. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52647010

KOLMANIČ Jernej: Uporaba izbranih satelitskih posnetkov za ocenjevanje pozidanih površin v mestni občini Ljubljana med letoma 1990-2011. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 52670306

KONČAR Maja: Povpraševanje po ekološko pridelanih živilih med prebivalci Litije. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52641378

KOŠIR Katja: Geografski vidik čiščenja odpadnih vod naselij občine Škofja Loka. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52471650

KUŽATKO Suzana: Poselitev v občini Brezovica z vidika poplavne ogroženosti. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 52489570

LAVRAČ Eva Marija: Ekovasi v Sloveniji: primeri dobrih praks ekoloških skupnosti. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52642146

LEGIŠA Martin: Primerjava poplav v Ljubljani leta 1926 in leta 2010. Mentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 52666210

LUKMAN Mateja: Turizem na območju krajinskih parkov Jeruzalemsko-ormoške gorice ter Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52675426

MAROLT Neža: Geografski potencial energetske rastline *Miscanthus x giganteus* s poudarkom na pridelavi biogoriv v Sloveniji. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 52622434

MIHELIN Matej: Podnebje gozda na primeru mešanega gozda pri Sevnici. Mentor: Darko Ogrin. COBISS.SI-ID 52666466

MOHORIČ Nino: Možnosti postavitve sončnih celic v naselju Lavrica s pomočjo geografskih informacijskih sistemov. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52259938

PAJK Valentina: Morfogeneza lehnjaka. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52646498

PAVLIČ Katja: Razvojni učinki hidroenergetske rabe reke Omo. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52647778

PAVLOVIČ Jani: Turizem na širšem območju Rogaške Slatine : novejši razvoj in priložnosti. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52658018

PLEŠEJ Matej: Vpliv kraja bivanja kandidatov na njihov volilni uspeh na volitvah leta 2011. Mentor: Jernej Zupančič, somentor: Boštjan Rogelj. COBISS.SI-ID 52638818

POPOVIČ Ester: Možnosti trajnostnega prometa na primeru Novega mesta. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 52653922

SEIFERT Ana: Problematika zaraščanja gradbenih jam. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52515170

SORČAN Veronika: Primerjalna analiza bivalnih razmer Romov v izbranih evropskih državah. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 53021794

STRAŽAR Luka: Geografski oris tibetanske diaspore v Indiji. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 52471138

ŠABEC Eva: Uporabnost socialnega atlasa za analizo delovanja lokalne akcijske skupine. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 52642402

ŠILC Klavdija: Prostočasne dejavnosti prebivalcev občine Ribnica. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 52650850

TOMIČ Tanja: Medregionalno sodelovanje v Podonavju s posebnim oziranjem na področje prometa. Mentor: Jernej Zupančič, somentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 53021282

VERLIČ Luka: Trajnostni prometni načrt za mesto Kranj. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 52621666

VOZEL Klemen: Analiza zelenih površin na izbranih primerih stanovanjskih sosesk in nakupovalnih središč v Ljubljani. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52489314

VRABIČ Tina: Spremembe pokrovnosti obmejnih območij Slovenije, Madžarske in Hrvaške ter Srbije, Madžarske in Hrvaške med letoma 1986 in 2011. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 52657250

ZIDARIČ Ines: Prilaganje delovanja Kozjanskega parka sodobnim naravovarstvenim in razvojnim zahtevam. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52670818

3. Diplomanti po bolonjskem programu: Prvostopenjski univerzitetni dvodisciplinarni študijski program Geografija (dvopredmetni)

DAČIČ Uršula: Deforestacija v Peruju. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 52667234

DERMASTIJA Barbara: Gospodarjenje z odpadki v Kairu. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52488546

GJUREČ Uroš: Ekološko kmetovanje na Goričkem. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 5263186

INTIHAR Špela: Geografske značilnosti Južnih Alp na Novi Zelandiji. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52636258

JELEN Alenka: Možni ukrepi v poljedelstvu pred posledicami kmetijske suše. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52243042

KARDUM ŠIBILA Dan: Analiza kolesarskega zelenega vala na primeru Ljubljane. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 52654690

KASTELIC Rok: Sprememba rabe zemljišč v lasti salezijanskega reda po letu 1991. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 52647266

KOVAČIČ Urška: Geografska analiza rabe Vonarskega jezera. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52651106

KRAJČIČ Jurij: Geografska analiza izjemno nizkih pretokov z vidika namakanja Slovenije na primeru porečij Vipave in Ledave. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52653154

LUPŠE Maja: Prometna mobilnost izbranih turističnih krajev na Pohorju. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 52624226

OVSENEK Živa: Vpliv zaposlitvenih možnosti na emigriranje mladih : primer ZDA in Slovenije. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52636770

PREŠEREN Nina: Vrednotenje lokacijskih dejavnikov za razvoj gospodarstva v Beli Krajini. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 52656482

PUSTOSLEMŠEK Jana: Poplavna ogroženost Valencie in Celja. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 52259170

RUPČIČ Teja: Geografsko izobraževanje v Avstraliji. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52651362

SIRK Martina: Razvoj turizma na podeželju v Goriških brdih. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 52689506

SIRŠE Maja: Civilna gibanja med argentinsko diktaturo. Mentorja: Metka Špes, Dušan Nečak. COBISS.SI-ID 52673890

STOJILKOVIČ Borut: Poledenitev Logarske doline. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 52638562

ŠKRLEC Rok: Geografski vidiki zdravstvenega sistema ZDA. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 52631394

TRATNIK Peter: Razvoj in problematika olimpijskih mest. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 52265058

VARGA Miha: Geografski vidik ekoremediacij porečja Rinze. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 52193890

VIRANT Alenka: Okoljevarstvena prizadevanja podjetja Krka, d.d. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52490082

ZAKOVŠEK Simon: Geografski učinki prebivalstvenega in prostorskega razvoja Lagosa. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 52492130

Pripravila: Lucija Miklič Cvek

Diplomanti na Oddelku za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem v letu 2013

1. Diplomanti Geografije 1. stopnje

ČUK Špela: Glina kot naravni vir v občini Vodice. Mentor: Matej Gabrovec. COBISS.SI-ID 1536034756

HORVAT Nea: Požar v Slovenski Istri 10. in 11. avgusta 2012. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512955776

IGLIČ Gašper: Pomen kakovosti okolja in naravnih virov za razvoj Ankarana. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 1536052676

JARC Lea: Kali - še ohranjeni nekdanji vodni viri na območju občine Sežana. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 1536051652

KEŽAR Marko: Turisti iz Slovenije v Republiki Avstriji: značilnosti turističnega obiska in analiza spletne turistične ponudbe. Mentor: Miha Koderman. COBISS.SI-ID 512955520

MASLE Marina: Divja odlagališča odpadkov v občini Logatec. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 1536066244

MATKOVIČ Klemen: Izboljšanje kakovosti reke Krupe po odkritem onesnaženju s PCB. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512957568

OBRENOVIČ Sara: Vpliv prenovljene centralne čistilne naprave Koper na zmanjšanje onesnaževanja okolja z odpadnimi vodam. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 1536052164

RAZPET Branka: Raziskava potencialov in razvoj turistične ponudbe v občini Cerklno. Mentor: Miha Koderman. COBISS.SI-ID 512954496

2. Diplomanti Geografije 2. stopnje

KOCJAN Mihaela: Pokrajina številnih nasprotij - okoljsko vprašljiva pozidava in ohranjanje Krasa. Mentor: Martin Knez, somentorica: Metka Petrič. COBISS.SI-ID 36030765

PAVLIČ Marko: Mladinski turizem s poudarkom na potovalnih navadah študentov Univerze na Primorskem. Mentor: Miha Koderman. COBISS.SI-ID 1536077508

PERENIČ Matjaž: Spreminjanje rabe tal v katastrski občini Prem med letoma 1823 in 2013. Mentor: Matej Gabrovec. COBISS.SI-ID 512936832

POČKAR Tina: Hidrogeografske značilnosti povirnega dela Reke. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 1536073924

3. Diplomanti Geografije kontaktnih prostorov

TRAJKOV Staša: Pokrajinske značilnosti vodnih virov in vodna oskrba na območju Košanske doline. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512914560

LORGER Špela: Raba obnovljivih virov energije v planinskih postojankah kategorije na območju Triglavskega narodnega parka. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512931968

ŽMAUC Simona: Osončenost nagnjenega in različno orientiranega površja v naseljih Mestne občine Koper. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512936576

FABJANČIČ Marinka: Geomorfološki fenomeni in krasoslovne učni poti v okolici Materije. Mentorica: Nadja Zupan Hajna. COBISS.SI-ID 36578605

Pripravila: Valentina Brečko Grubar

Diplomanti na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru v letu 2013

1. Diplomanti 1. bolonjske stopnje

BALEK Devid, ČATER Laura, ČELAN Anja, DOKL Tea, GRABAR Aleš, JANEŽIČ Petra, KODRIČ Domen, KORITNIK Nuša, KOTNIK Nadja, KUKOVEC Tim, LUBI Jasmina, MAJCEN Vesna, MATIČKO Petra, MEOLIC Jelko, NEDELJKO Mihael, OCEPEK Maja, PODBEVŠEK Tina, PRAPROTNIK Aleš, PREMUŽIČ Aleksandra, RUPNIK Maja, SEVŠEK Vesna, SIMREICH Anja, ŠTANDEKER Alen, TRATNJEK Tanja, VILTUŽNIK Rosvita

2. Diplomanti starega pedagoškega študijskega programa

AŠENBERGER Sebastjan: Vloga malih in srednje velikih podjetij pri razvoju slovenskega gospodarstva. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 19909896

BANFI Petra: Družbeni vidiki trajnostnega razvoja pri pouku geografije v osnovni in srednji šoli. Mentorica: Karmen Kolnik. COBISS.SI-ID 20054792

BLAZINŠEK Tamara: Geografija in udejanjanje vsebin trajnostnega razvoja na OŠ Poljčane. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentorica Karmen Kolnik. COBISS.SI-ID 19611912

ČRČEK Tamara: Turistični razvoj Term Banovci. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19980040

ČUKEC Tina: Ekološke tržnice v Mariboru. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 20136712

GABER Karmen: Možnost razvoja turizma v občinah Vojnik in Vitanje. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19949576

GRAMC Darja: Učni poligon »Kmetijstvo in ekoremediacije«. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentorica Urška Ogrinc. COBISS.SI-ID 19905288

HOJNIK Alen: Energetska oskrba Maribora - predlog uporabe obnovljivih virov energije. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 20137480

JANŠKOVEC Katja: Vzpostavitev učnega poligona o ekoremediacijah Catež pri

Trebnjem. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19618312

KISELJAK Tadeja: Vpliv interneta na turistične ponudnike in potrošnike. Mentor Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19816200

KRANER Nataša: Turizem v občini Hoče Slivnica. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19949832

MLAKAR Tamara: Uporaba kartografskih pripomočkov in kartografska pismenost učencev pri pouku geografije v osnovni šoli. Mentorica: Karmen Kolnik, somentorica Eva Konečnik Kotnik. COBISS.SI-ID 19611400

PAZLAR Metka: Stare prakse trajnostne rabe vode v občini Bled. Mentorica Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19675400

VINŠEK Blanka: Geografija občine Podvelka. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19949320

VOLER Jasmina: Prometna dostopnost Zgornje Savinjske doline. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 19910664

Pripravila: Ana Vovk Korže

Navodila za pripravo in oblikovanje člankov

1. Oblika strokovnih in kratkih znanstvenih prispevkov

- besedilo naj obsega 5 do 7 strani formata A4 brez preglednic in slik;
- vrsta *.doc, *.docx ali *.rtf;
- pisava Times New Roman;
- velikost pisave 12;
- enojni razmik med vrsticami;
- brez oblikovanja;
- prispevki, ki bodo bistveno odstopali od predloženih navodil, ne bodo objavljeni

2. Sestavni deli strokovnih in kratkih znanstvenih člankov

- naslov (v slovenskem in angleškem jeziku);
- izvleček (v slovenskem in angleškem

- jeziku) – do 600 znakov s presledki oziroma 6 vrstic;
- ključne besede (v slovenskem in angleškem jeziku) – do 5;
- podatki o avtorju/avtorjih prispevka (ime in priimek, naziv, naslov, e-pošta);
- ime in priimek avtorja (avtorjev) grafičnih prilog;
- prispevek (uvod, poglavja, sklep) – do 20.000 znakov s presledki oziroma 5-7 strani čistega besedila (brez grafičnih prilog);
- zaželeno je, da določene oziroma posebne vsebine (npr. podrobnosti, razlage, metodologijo, izkušnje) predstavite v okviru (preglednica z eno celico)

3. Sestavni deli poročil

- naslov;
- kraj in datum dogodka/ekskurzije;
- poročilo – predvidoma 1 stran;
- podatki o avtorju/avtorjih prispevka (ime in priimek);
- slikovno gradivo – do 2 fotografiji

4. Sestavni deli recenzij

- naslov recenziranega dela;
- ostali podatki o recenziranem delu: avtorji, leto izdaje, kraj izdaje, založba, število strani;
- recenzija – predvidoma 1 stran;
- podatki o avtorju/avtorjih prispevka (ime in priimek);
- slikovno gradivo – skenirana naslovnica recenziranega dela

5. Navajanje virov in literature

- avtorji naj povzeto gradivo dosledno citirajo;
- navedba virov in literature med besedilom: avtorji v oklepaju navedejo priimek avtorja, ki ga citirajo, letnico izdaje in po potrebi število strani:

En avtor:

Priimek avtorja leto izdaje, stran (npr. Kušar 2012, 5)

Dva avtorja:

Priimek 1 in priimek 2 leto izdaje, stran (npr. Černe in Kušar 2012)

Trije avtorji:

Priimek 1, priimek 2 in priimek 3 leto izdaje (npr. Černe, Kušar in Cigale 2012)

Več kot trije avtorji:

Priimek 1 s sodelavci leto izdaje (npr. Kušar s sodelavci 2012)

Spletni viri (avtor ni znan):

Medmrežje 1-n

Drugo:

Naslov ali del naslova leto izdaje (npr. Enciklopedija Slovenije 2010)

- seznam virov in literature:

Članki v revijah:

Priimek avtorja, začetnica imena. Leto izdaje: Naslov članka. Ime revije letnik-število. Kraj izdaje.

Poglavja v monografijah, članki v zbornikih:

Priimek avtorja, začetnica imena. Leto izdaje: Naslov poglavja. Naslov monografije. Kraj izdaje.

Monografije:

Priimek avtorja, začetnica imena (avtorjev ali urednikov, če je avtorjev veliko). Leto izdaje: Naslov monografije. Kraj izdaje.

Izdelki študentov:

Priimek avtorja, začetnica imena. Leto izdaje: Naslov. Vrsta izdelka (npr. diplomsko delo), Izdajatelj (oddelek, fakulteta in univerza).

Statistični viri, kartografski viri:

Naslov vira. Izdajatelj. Kraj izdaje, leto izdaje.

Spletni viri:

Priimek avtorja, začetnica imena. Leto izdaje: Naslov. Medmrežje: URL naslov (datum ogleda spletne strani).

Medmrežje 1-n: URL naslov (datum ogleda spletne strani).

Zakoni:

Naslov zakona. Uradni list Republike Slovenije števila/leto. Kraj izdaje.

6. Oblikovanje preglednic

- označba: Preglednica (*zaporedna številka*): naslov (*vir*).
- preglednice naj bodo vstavljene v osnovno besedilo;
- preglednice naj ne bodo oblikovane

7. Oblikovanje grafikonov

- označba: Slika (*zaporedna številka*): naslov (*vir*).
- grafikone pošljite v excelovi datoteki (*.xls, *.xlsx), izjemoma v vektorskem pdf;
- grafikonov ne vstavljajte med besedilo članka, ampak v njem označite želeno mesto

8. Oblikovanje kart, skic, modelov

- Geografski obzornik daje velik podarek grafičnim prilogam (karte, grafikoni, fotografije, sheme, modeli) – 7-10 slik, med njimi naj bo tudi »ničelna« slika, ki bralce vpelje v članek;
- označba: Slika (*zaporedna številka*): naslov (*vir*).
- grafične priloge lahko pripravite v naslednjih vektorskih formatih: PDF, AI (Adobe Illustrator; izjemoma (če vektorski format ni mogoč) v JPG ali TIFF);
- ločljivost grafičnih prilog: vsaj 300 dpi in velikost najmanj 2.100 x 1.500 točk ;
- grafičnih prilog ne vstavljajte med besedilo članka, ampak v njem označite želeno mesto

9. Fotografije

- označba: Slika (zaporedna številka): naslov (*vir*).
- format: JPG;
- ločljivost fotografij: vsaj 300 dpi in velikost najmanj 2.100 x 1.500 točk;

Na spletni strani Geografskega obzornika je kot pomoč pri oblikovanju besedila pripravljena tipska stran, tam pa so objavljena tudi ta navodila.

Povezava: <http://zgs.zrc-sazu.si/sl-si/publikacije/geografskiobzornik.aspx>

- fotografij ne vstavljajte med besedilo članka, ampak v njem označite želeno mesto;
- avtorji prispevkov lahko uredništvu izjemoma posredujejo tudi diapozitive ali razvite fotografije

10. Pošiljanje prispevkov

Prispevek pošljite na zgoščenci na urednikov poštni naslov (Simon Kušar, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana) ali po elektronski pošti na naslov: **geografski.obzornik@gmail.com**.

Informativni roki za oddajo strokovnih člankov za prvo naslednjo številko revije so 1. marec (za junijsko številko), 1. junij, 1. september in 1. december.

11. Recenziranje

Strokovni in kratki znanstveni prispevki so recenzirani. Če je potrebno,

se recenziran prispevek skupaj s priporočili vrne avtorju v popravek in/ali dopolnitev. Avtor mora dopolnjen članek vrniti v treh tednih.

12. Avtorizacija

Ko je strokovni/kratek znanstveni prispevek pripravljen za tisk, ga avtor prejme v avtorizacijo: avtor naj v treh delovnih dneh sporoči, ali se strinja z obliko ter sporoči morebitne napake. Če avtor ne odgovori v treh delovnih dneh, se predvideva, da na članek nima pripomb.

13. Jezikovna ustreznost

Avtor sam poskrbi za jezikovno in slogovno ustreznost besedila. V primeru ugotovljenih večjih slovničnih, skladenskih ali slogovnih napak, mora na zahtevo urednika poskrbeti za profesionalno lektoriranje besedila, kar

dokazujejo z izdanim potrdilom.

14. Avtorske pravice

Avtorske pravice so zaščitene v skladu z določbami Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Uradni list Republike Slovenije 94/2004).

Če obseg in struktura avtorskega dela nista v skladu z navodili in usmeritvami za oblikovanje člankov, avtor dovoljuje uredniškemu odboru oziroma uredniku, da avtorsko delo po svoji presoji oblikovno prilagodi.

15. Honorar

Članki in poročila niso honorirani. Avtorju pripada 1 brezplačni izvod revije.

16. Informacije

Več informacij lahko dobite po elektronski pošti:

geografski.obzornik@gmail.com.

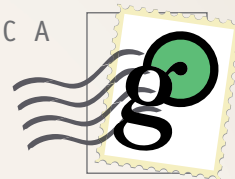
LGD
Ljubljansko geografsko društvo

30 let
Ljubljanskega
geografskega društva ...

... v naslednji številki
Geografskega obzornika.

G E O G R A F S K A R A Z G L E D N I C A

30. januar 2014 - 3. februar 2014

Hladen zrak polarnega izvora v tanki prizemni plasti (nadmorske višine pod 1300 m) in močan dotok toplega in vlažnega zraka v višinah iznad Sredozemlja (pozitivne temperature v nadmorskih višinah med 1200 m in 1900 m) sta povzročila, da so snežne padavine padale skozi plast pozitivnih temperatur in se talile.

Pod 1300 m so staljene kapljice padale v obliki podhlajenega dežja. Te padavine so ob dotiku s tlemi in objekti v trenutku zmrznile in povzročile poledico in žled.

Žled v Sloveniji

Globoko ciklonsko območje nad vzhodnim Atlantikom in deloma nad Sredozemljem ter izrazit anticiklon s središčem nad Rusijo.

Foto: Karel Natek

9 770016 727000